

Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok.

— Második, befejező közlemény.* —

(1726—1808)

Mialatt a bukaresti Román Akadémia kiadásában megjelent *Régi oláh könyvészet* 1711-ig terjedő I. kötete hazai sajtó-termékeinek méltatásával bibelődtünk, befejeződött II. kötete is. Terjedelme ugyanakkora: 570 lapnyi, beosztása hasonló, de már kiállítása egyszerűbb, kevésbbé pompás, mert míg az előbbit 282 kép és hasonmás díszíti, ebben alig 46 illusztrációt találunk. Hasonló takarékoságot látunk a szövegben is, amennyiben amaz mindössze 176 művet ismertet, ebbe meg már (a 177—754 számú) 578 könyv és nyomtatvány leírását szorították bele. Az ilyen takarékoságnak a tudomány látja kárát s monumentális munkáknál — a milyen ez a nagyarányú Bibliografia is — alig menthető káros múlásztás. Mondhatják ugyan, hogy az 1711 után megjelent (újabb) nyomtatványok nem érdemelnek bővebb méltatást; de e felfogás nemcsak saját irodalmunkra nézve sántikáló, hanem különösen kárhozatos az oláhra nézve, mely a mienknél sokkal lassabban fejlődött és gyarapodott. Hiszen a görög hoszpodárok uralma alá került oláhországi és moldvai vajdaságokban ezidőben az oláh nyelv alig jut szóhoz, a hazai oláhság pedig csak a XVIII. század második felében ébred az abból a tetszhalotti álmából, melybe — az erdélyi nemzeti fejedelemség megszűntével — az erdélyi fejedelmekhez mérhető pártfogók nélkül, idegen, osztrák uralom alá süllyedt.

Ily viszonyok közt még 1750-ben is csupán hat oláh könyv jelenik meg, de félszázaddal utána, 1800-ban is alig nyolcz; 1718, 1721, 1727, 1738 és 1772 évjelzésű oláh könyvet pedig egyáltalán nem ismerünk! Bámulatosan hullámzó a szellemi mozgalom a többi esztendőkből is és a könyvtermelés — lelkes, fanatikus írók buzgósága mellett is — oly sze-

* Az első folyóiratunk idei évi folyama 142—176. lapján jelent meg.

gényes, hogy e kötetben tárgyalt korszak utolsó, 1808-ik évében is mindössze 23 az oláh nyelvű művek száma, s ezeknek is nagyrésze hazánkban jelent meg. Ezért érdeklő irodalmunkat ez a kötet különösen.

De bármily szembeszökő és szegényes ez a megállapítás, szerencsére nem reális, amennyiben a *Bibliografia* II. kötete nagyon hiányos és egyáltalán nem hű tükrö az oláh szellemi életnek. Áll ez különösen a hazai nyomdatermékekre, melyeknek felkutatására a szerkesztők nem fordítottak elég gondot és időt. Valósággal fájó ennek az érthetetlen mulasztásnak észrevérese, ha látjuk, mily gondosan ismertetvük benne a mai Románia földjén napvilágot látott művek s ha tudjuk, hogy e kötet hét esztendeig készült. Épp ezért különös, hogy a szerzők sok művet igen röviden méltatnak, sőt megteszik azt is, hogy pl. *Jorga* Miklós kutatásai alapján valami hat erdélyi könyv hazai példányait idézik, anélkül, hogy ismertetnék.¹ Mulasztásukat mi igyekeztünk pótolni annyiban, hogy a le nem írt munkák közül többet — dr. *Daianu* Illyés kolozsvári görög-katholikus esperes úr lekötelező szivessége által — megszereztünk és ismertetünk. Nehány más művet a nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum sziveskedett rendelkezésünkre bocsátani, de legtöbb az Erdélyi Nemzeti Múzeumi levéltár *Irott és nyomtatott rendeletek* című gazdag gyűjteményéből került ki. Ezek ugyan nagyobbára apró-, meg egyleveles hivatalos nyomtatványok, de így is rendkívüli fontosságú nyelvemlékek, a miért a *Bibliografia* szerzői is felvették közülök azokat, melyekhez hozzájuthattak.

Gyűjteményünk így sem teljes és további kutatásainkból tetemes bővítését reméljük, de már is tisztább képet nyújt a hazai oláh irodalom 1808-ig terjedő állapotáról a Román Akadémia kiadványánál, melyet ezúttal 8 ismeretlen könyv és 72 nyomtatvány, együttesen tehát 80 mű ismertetésével bővítettünk. Új adalékainkat — a kellő áttekintés végett — a *Bibliografia* hazai termékeinek időrendi sorrendjébe osztva közöljük. E művek ismertetését rövidre fogtuk, de mivel egyúttal azt a gyakorlati célzt is szolgálni akartuk munkánkkal, hogy a könyvtárainkban feltűnő cyrill-betűs régi oláh nyomtatványokat könnyen meg lehessen segítyével határozni, pontosan közöljük címlapjuk, vagy kezdetük első néhány szavát, nyomtatási helyét, megjelenésük évét és lapszámukat. Meghatározásukban t. i. legnagyobb nehézséget az okozza, hogy az év és lapszám is *betűkkel van kitüntetve rajtuk* s a ki a cyrill-írás számértékét nem ismeri és a számok olvasásában nem eléggé jártas, egyáltalán nem vagy hibásan bírja megállapítani őket. Fokozza e nehézséget az a körülmény

¹ Ezeken kívül két művet (egy 1786-iki balázsfalvi és egy 1790-iki temesvári nyomtatványt) a *Bibliografia* szerzői (502 és 535. sz. a.) *Vuia* Julius egy 1896-ban megjelent munkájából idéznek, de ezekről nem tudjuk megállapítani, hogy megvannak-e vagy csupán címök ismeretes.

is, hogy a régi oláhság a számokat *kiejtésük szerint* írta és olvasta, tehát előbb az egyes és utána a tízes számokat; a mit, ha nem tudunk, szintén nagy tévedéseket okoz. Így a 15-öt (cincisprezece) így írták: 51 (az 5-ös és 10-es szám betűiből összerakva), mert az oláh az ötöt ejti ki először; hogy azonban az 51 értékével baj ne legyen, ezt a számot az 50-es meg az 1-es szám betűjével jelzi.

Hogy e szokatlan — de különben nagyon egyszerű — írású rendszer könnyen megtanulható legyen és mindig készen, szem előtt álljon, az alábbi táblázatban összeállítottam az egész számsort 1-től 1000-ig.

A = 1	B = 2	Γ = 3	Δ = 4	E = 5	S = 6	Z = 7	H = 8	
Ȧ = 9	İ = 10	Ȧİ = 11	Ėİ = 12	Γ̇İ = 13	Δ̇İ = 14	Ėİ = 15		
Ṡİ = 16	Żİ = 17	Ḣİ = 18	Ȧİ = 19	K = 20	Λ = 30	*	*	*
M = 40	N = 50	Ξ = 60	O = 70	Π = 80	Υ = 90	*	*	*
P = 100	C = 200	T = 300	Y = 400	Φ = 500	Υ = 600			
Ψ = 700	Ω = 800	ϰ = 900	*Δ = 1000	*Z * E				

A ki e (klisézés útján készült) táblázatot követi, pontosan megfejtethet vele bármily cyrill-betűs (oláh, ó-szlovén, orosz) számot. A dátumoknál azonban még valami egyébre is kell figyelni. A görög-keleti egyház ugyanis az esztendő t szeptember 1-ével kezd s azonkívül a világteremtés szerint keltez, a mi (az egyházi megállapodás miatt) 5508 számmal nagyobb a Krisztus születésétől való megszokott, rendes számításnál. Ezt a többletet tehát le kell mindig vonni az adott nagyobb évszámból minden *januárius 1 és szeptember 1* közé eső keletnél, *míg a szeptember 1 — januárius 1* közé eső keltezés évszámából *már 5509* vonandó le, *hogy a helyes dátumot* megkaphassuk. Ha tehát a cyrill-betűs keltezés megfejtéséből pl. 7070 márczius 24-ike kerül ki, akkor e nap helyes éve 1562; ha azonban pl. 7088 deczember 14-ike áll előttünk, ennek éve 1579 s nem 1580. Érdekes jelenség azonban, hogy erről a szabályról (tudatlanság vagy hanyagság miatt) néha megfeledkeztek, a miből — ha a Kr. utáni évszámot is ki nem tették — bizony sokszor tévedés keletkezett. Ezt a régiak is észrevették s hogy elejét vegyék a zavaroknak elég korán, Erdélyben már a XVII. század közepén megkezdték elhagyogatni a teremtéstől való számítást s csak a Kr. utáni

évet tették ki.¹ Ámde ez az újítás nem vált általánossá, illetve lassan terjedt el, éppúgy mint az *arabszámokkal* való keletkezés reformja, a mi először 1774-ben tűnik fel — bécsi oláh könyvczimlapon² — és kizárólagossá félszázad múlva sem válik!

A régi hazai nyomtatványokat ismertető e befejező közleményt szintén képekkel díszítjük, melyekből négynek hasonmását a kiadást gondozó Román Akadémia könyvtárigazgatósága szivességének köszönünk,³ míg a többit mi készítettük eredetieikről s most jelennek meg először. E képek leggyakrabban kezdetleges kivitelű fametszetek, melyeket rendszeren ügyesebb szedők (nyomdász-legények) készítettek, de némelyikükben művészi ábrázolást és finomabb metszést is találunk. A szentképekhez szokott keleti egyház hívei — s köztük az oláhok is — könyveikben is megkívánták a templomban látott ábrát és cifraságot. Így érthető, hogy még a hivatalos kiadványok (teszem az erdélyi főkormányország rendeletei) is díszesebbek latin-, német-, magyarnyelvű — legtöbbször egy és ugyanabban a nyomdában készült — példányaiknál, melyek egyszerűek s gyakran még kezdőbetűjük sincsen, úgy hogy nyomdai kiállítás dolgában sokszor emezek mögött maradnak.

¹ Így jelent meg pl. az 1641-iki gyulafejevári oláh Evangelium.

² Könyvczimlapon is szórványosan válik szokásossá, míg az első arabszámmal lapszámozott oláhkönyv 1808-ban jelenik meg.

³ Ez a négy a következő: a balázsfalvi monostor és Krisztus a kereszten; továbbá a nőifejes záródísz, egy 1737-iki rimniki-, és a mérleges záródísz, egy 1807-iki neamczúii könyvből.

1726. Nagyszombat.

[Katekismusă sau învățătură creștinească.] — Katekizmus avagy keresztyéni tanítás.

Egyetlen példánya sem ismeretes. Popp feljegyzéseiből vett czíme szerint a magyarországi orosz nemzetség használatára adta ki rutén nyelven Dekamilit¹ János József munkácsi püspök és ebből² oláh nyelvre fordítva nyomtatott a nagyszombati akadémiái nyomdában, a Krisztus születésétől számított 1726-ik évben.

Bibliografia 190. száma, 27. l.

¹ Irják így is: De Camelis.

² Rutén kiadása Nagyszombatban, 1698-ban jelent meg; R. M. K. II. k. 1933. sz.

1733. Brassó.

KALENDARI. — Oláh naptár.

Kis 4-rétű, 40 sztl. lapnyi, szerb példányáról készült, mely egy kievi orosz orvos műve s készíté (a 4-ik ív 3. lapján olvasható szavak szerint) brassói Petcu Șoanul dászkal; nyomtatott a brassói új nyomdában 1733 februárius 20-án.

Bibliografia 207. száma, 48. l.

1744. Kolozsvár.

[Rânduială] dela prea înălțata crăiasa țării ungurești și a Bohemiî Maria Theresia, preamiloșiva noastră doamnă, prin comișia, san scaunul sănătății din Ardeal. — Mária Terézia... rendelete az Erdélyben felállított Sanitatis commissioja által mindeneknek, de kiváltképpen a Török birodalmából Erdélybe, vagy a körül lévő ő Felsege örökös országiba által jőni akaróknak.

Ívrétű (27×31 cm. szedéstükrű) egyleveles nyomtatvány, mely egy-

úttal latin, német és magyar nyelven is megjelent.¹ Ezekből tudjuk, hogy Szebenben, 1744 januárius 1-én kelt; a mit oláh példányára talán azért nem tettek ki, mivel Kolozsvárt nyomtatott (nem Szebenben, mint a többi) a jezsuiták akadémiai nyomdájában.

Kolofonja: Tiperit în Klus, în Tipografia Akademeicească. Anul dela Hristos 1744.

Érdekes rendelet arra nézve, hogy „a döghalálnak és más veszedelmes ragadó nyavalyáknak“ eltávoztatására a határon emelt contumaciális épületeket a lakók saját érdekükben ne kerüljék el; alatta a fertőtlenített különféle portékák „megtisztításáért“ fizetendő díjak jegyzékével, mely díjak 2—34 krajczár közt váltakoznak.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Az Erdélyben ekkor használt négy hivatalos nyelv — hivatalos megállapodás folytán — ily sorrendben következett. Ezen a négy nyelven küldte szét a hatóságoknak az erdélyi főkormányzók minden közérdekű rendeletét s ezért ezt — rövidség okáért — az ezentúliaknál nem is tüntetjük ki.

1744. Kolozsvár.

BUKOVNĀ... — Ábécéskönyv.

Kis 8-rétű, csonka példánya Moldován I. M. balázsfalvi kanonok könyvárában; másodsor (újra) nyomtatta¹ Kolozsvárt, az Akadémia nyomdájában Becskereki Mihály, 1744-ben.

Bibliografia 235. száma, 79. l.

¹ Nem mondja ugyan, hogy mi után, de címe teljesen azonos az 1699-iki gyulafejevári Bukovnáéval s úgy látszik szövegén is csupán annyit változtatott, hogy a cyrill mellett latin betűvel is közli az ábécét.

[1750. Balázsfalva.]

IDEA. Care cu crăiasca cănțlărie a Ardealului, și cu Deputațișii în deputația Curții Crăești sau cercetat: după acea iarăș cu deputația noastră la curte: Și cu Comisariatușul nostru cel Ostesc în preună cu însemnata Căntălăria noastră cea Crăiască, spre mai mare folos sau așezat pentru scăderea Cărăușilor, si sălășluirilor | celor fără plată în Țara Ardealului. — Tervezet¹ az Erdélyben szokásban volt ingyen-szerkezés megszüntetésére.

Ívrétű, címlapnélküli (16×24 cm. szedéstükrű) 11 keretes lapnyi díszes kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 374/1750 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. Nyomtatáshelye nincs kitéve, de mivel (a cikkünk élén, a 305. lapon bemutatott) fejlécét és betűit megtaláljuk az 1781-iki *Minologion* címlapján is, balázsfalvi, sőt azt hisszük, hogy épp legelső nyomtatványa a balázsfalvi Szentháromság-monostorban felállított oláh nyomdának.

A hasznos rendelet 15 pontba foglalva határozza meg, hogy az eddig

divott kötelező ingyen-fuvarozás megszüntetésével mit kelljen fizetnie az utasoknak. E szerint az országúton stációkat állítottak, melyeknek 2 erdélyi mértföldnél távolabb esniök nem lehetett s ha olyik mégis 3—4 mértföldnyire esett, két állomásnak számított; a fizetség pedig állomásonként minden ló után 10, ökör után 7¹/₂ kr. volt, tehát 4 ló után 40 és 6 ökör után 45 krajczár, akár katonáé, akár paraszté volt a szekér.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Német kiadásának ez a címe: Entwurf.

1750. Balázsfalva.

[Floarea adevărului.] — Az igazság virága.

Egyetlen példánya sem ismeretes, de 1816-ban Balázsfalván megjelent második kiadásának előszava szerint 1750 márczius 30-ikán nyomtatott a balázsfalvi szentháromsági monostor nyomdájában.

Bibliografia 276. száma, 113. l.

1756. Balázsfalva.

[Învățătură creștinească.] — Keresztyéni tanítás.

Egyetlen példánya sem ismeretes. Popp értekezéséből vett címlapja szerint az iskolák számára másodszor nyomtatott Kir Aaron Péter Pál fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban, 1756 május 8-án, Rîmniceanul¹ Demeter által.²

Bibliografia 299. száma, 134. l.

¹ Tulajdonképpen a hangzóval van írva, de mivel később gyakran i betűvel írja magát, következetesen így írjuk, egyféleképpen.

² Gaster I. M. szerint első kiadása 1753-ban jelent meg Balázsfalván Nagykatekizmus címen.

1756. Balázsfalva.

DUMNEZEEȘTILE | LITURGIIL. — Istenes liturgiák.

4-rétű, 1 szl. és 230 számozott lapnyi, vörös-fekete (23 soros) nyomású, néhány díszítéssel, a nagyszebeni érseki könyvtárban; először nyomtatott Mária Terézia idejében Aaron Péter Pál fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban 1756-ban, Becskereki Mihály által.

Bibliografia 300. száma, 134. l.

1757. Balázsfalva.

DOCTRINA | CHRISTIANA. — Keresztyén tan; latinul.

12-rétű, 5 szl. és 198 lapnyi; az iskolai ifjúság számára nyomtatott bisztrai Aaron Péter Pál fogarasi püspök rendeletére a balázsfalvi szentháromsági monostorban, Becskereki Mihály által, 1757-ben.

Ajánlják kászoni L. B. Bornemissza Ignác József guberniumi titkos tanácsos és erdélyi kincstartónak, meg Dietrich Frigyes Vilmos erdélyi kincstári tanácsosnak a balázsfalvi kanonokok, hálájukat fejezvé ki irántuk, a miért művük kiadását nemcsak buzdításukkal, de anyagi támogatásukkal is pártolták.

A káté utáni Appendix 3. darabjaul olvasható XI. Kelemen pápa Kolonitz [Lipót] biboros, magyarországi primáshoz intézett levele.

Bibliografia 303. száma, 137—139. l.

1757. Balázsfalva.

EVHOLOGION | Adecă | MOLITVNIK. — Szerkönyv.

4-rétű, 5 sztl. és 436+24 lapnyi vörös-fekete (25 soros) nyomásu; először nyomtatott bisztrai Aaron Péter Pál fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban 1757-ben, Rîmniceanul János által. Hátlapján a balázsfalvi monostort ábrázoló — mellékelt — fametszetű rajzzal, mely *Vlaikul* munkája.

Bibliografia 306. száma, 141. l.

1759. Balázsfalva.

PĂSTORICEASCA | Datorie. — Lelkészi kötelesség.

Kis 8-rétű, 1 sztl. és 159 lapnyi; először nyomtatott Aaron Péter Pál fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban 1759 május 28-án, Sibianul Péter által.

Bibliografia 315. száma, 147. l.

1760. Balázsfalva.

PASTORICEASCA | POSLANIE | sau | DOGMATIKA ÎNVĂȚĂTURĂ. — A lelkeszi küldetés vagy dogmatikai tanítás.

8-rétű, 1 sztl. és 106 lapnyi; nyomtatott Aaron Péter Pál fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban, 1760 május 17-én. Érdekes, hogy a tudós püspök e művében 25 korábbi oláh könyvet idéz.

Bibliografia 317. száma, 148. l.

1760. Balázsfalva.

[Carte pastorală.] — Pásztorlevél.

Egyetlen példánya sem ismeretes, csupán Popp értekezéséből idézik. Az espereseknek ajánlja Gerontie Kotore, Aaron fogarasi vladika generális vikáriusa.

Bibliografia 318. száma, 149. l.

1760. Balázsfalva.

OKTOIH. — Nyolcz hangnemre szóló énekeskönyv.

4-rétű, 1 sztl. és 498+219+36 lapnyi vörös-fekete (25 soros) nyomású; nyomtatott Aaron Péter Pál erdélyi s a kapcsolt részek fogarasi vladikája jóváhagyásával a balázsfalvi szentháromsági monostorban 1760-ban Sibianul Péter által. Hátlapján damaszkusi Szent Jánost ábrázoló fametszet e latin betűs jelzéssel: *Ioanni*, a mi Endrédi János diákonus nyomdász és fametsző nevét jelenti.

Bibliografia 322. száma, 152. l.

1760. Balázsfalva.

Votiva apprecatio. — Üdvözlő levél; latinul.

4-rétű 2 lapnyi, a püspök fametszetű czímerével, mely egy hármashalmon ugró kigyót ábrázol.

Aaron Péter Pál püspök nevenapja alkalmából ajánlják fel neki a balázsfalvi nyomdászok, kiknek nevében Tekeld Péter nyomdász üdvözli hálájuk fejében a püspököt, mint patronusokat, Balázsfalván, 1760 június 29-ikén.

Bibliografia 323. száma, 152—154. l.

[1761. Balázsfalva.]

[Poclamația generalului Buccow către norodul rumânesc din țara Ardealului.] — Buccow generális kiáltványa az erdélyi oláh néphez.

Ívrétű (19×27 szedéstükrű) egyleveles nyomtatvány (baloldalt németül, jobboldalt oláhu), melyet a gubernium 484/1761 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [A balázsfalvi szemináriumi nyomda betűivel.]

Incipit: AL RĂMLENEȘȚII ÎMPĂRĂȚII ȚĂRILOR UNGUREȘȚII

Kelte: Dată în cetatea Sibiului 9. Aprilie 1761. Buccow pecsétjével és aláírásával megerősítve.

Kiáltványában Buccow kijelenti, hogy ő Felsége [Mária Terézia] e háborús időben is anyai gondot viselvén alattvalóira, az oláhok közt napirinden lévő zavarok lecsendesítésére elnökle mellett udvari bizottságot küldött az országba, mely április 26-án fogja megkezdeni működését. Meghagyja tehát az oláhoknak, hogy a nem-egyesültek ne bántalmazzák az egyesülteket, kiknek papjait templomaikból és lakásaikból gyakran kiűzték, sem ezek amazokat, hanem minden vármegyéből, székéből és kerületből egy-egy emberüket küldjék a mondott napra Szebenbe s ott adják elő sérelmeiket a bizottság színe előtt.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1761. Balázsfalva.

Epistola consolatoria. — Vigasztaló levél; latinul.

16-rétű 3 sztl. és 61 lapnyi, egyetlen példánya Moldován balázsfalvi kanonok könyvtárában; Aaron Péter Pál fogarasi püspök szedte ki „ex divinitus inspiratis scripturis“ s oláh nyelvű kiadása mellett¹ most latinul is kiadta Balázsfalván, 1761-ben Endrédi János diákonus.

Ajánlják: Buccow Adolf Miklós generálisnak és erdélyi főhadparancsnoknak *Scholastici Balásfalvenses*, üdvözölvén őt abból az alkalomból, hogy ó-szerinti Gábor arkangyal napján békét csinálni jött közibük.

Bibliografia 325. száma, 155—156. l.

¹ Ez a kiadása ismeretlen, de a Bibliografia előbbi (324. sz. a.) idézi Popp nyomán.

1762. Balázsfalva.

Exordium, & Definitio | Sanctae OEcumenicæ | Synodi | florentinæ. — A firenzei zsinat kezdete; latinul.

16-rétű, 4 sztl. és 48 lapnyi csonka példánya Moldován balázsfalvi kanonok könyvtárában; régi görög-latin kiadásából oláhra fordítva kiadta Aaron Péter Pál fogarasi püspök,¹ most meg latinul is Balázsfalván 1762-ben.

Ajánlva Buccow Adolf Miklós generálisnak, mint az „Excelsae Aulicæ Commissionis in rebus Valachicæ Nationis“ elnökének.

Bibliografia 329. száma, 158—159. l.

¹ Ez a kiadása nem ismeretes, de Popp följegyzése szerint 1762 április 26-ikán jelent meg Balázsfalván nyomtatva; Bibliografia 368. sz.

1763. Balázsfalva.

SANCTI PATRIS NOSTRI | JOANNIS DAMA- | SCENI | ... OPERA PHILOSOPHICA ET THEOLOGICA. — Damaszkusi Szent János bölcsészeti és theologiai művei; latinul.

Kis 8-rétű 6 sztl. és 345 lapnyi; nyomtatott biztrai Aaron Péter Pál fogarasi püspök jóváhagyásával velencei és párisi kiadásaiból Balázsfalván, 1763-ban.

Bibliografia 333. száma, 160. l.

1765. Balázsfalva.

SFÎNTA ŞI DUMNEZEASCĂ | ALUI IS. HS. EVANGELIE. — Jézus Krisztus szent és istenes evangéliuma.

Ívrétű, 4 sztl. és 363 lapnyi, vörös-fekete (39 soros, kéthasáros) nyomású; először nyomtatott Mária Terézia császárné és erdélyi fejedelemszony idejében, Atanasie Radnik fogarasi vladika jóváhagyásával, a balázsfalvi szent mitropoliában, 1765-ben, utolsó sorai szerint: Sandul jászvásári nyomdász, továbbá Rimniceanul Péter és János által, kiknek elseje a kaput ábrázoló címlapot s a szövegben előforduló apostolok arcképeit is metszette.

Bibliografia 342. száma, 164. l.

1765. Temesvár. [Jászvásár.]

INDREPTAREA PĂKĂTOSULUI. — A bűnös megjavulása.

4-rétű 3 sztl. és 167 lapnyi, kétnyelvű és kétfajtájú betűvel nyomtatva, a páros lapon ó-szláv, a páratlan szembelevő lapon oláh nyelven. Czimlapja is kétnyelvű és szavai szerint a bánáti Temesvárban nyomtatott 1765 június 8-ikán; ellenben első lapján az olvasható, hogy Kir Gavriil moldvai mitropolita jóváhagyásával a jászvásári mitropoliában nyomtatták.

A czimlap utáni két lap jegyzete értelmében Nenádovics Pál karlóczai érsek s a szlovén-szerb és rumén nép mitropolitája jóváhagyásával jelent meg; kolofonja szerint: Stanovics Gergely, Evloghie monah, Damaszkini diakonus és Ilie szedők által készítve, a mi arra mutat, hogy az ó-szláv szöveget Temesvártt nyomtatták, az oláht pedig — mivel oláh szedőjük úgylátszik nem volt — Jásziban, a hová a félig kész íveket elvitték.

A könyv oláh előszavában Vichentie Joánnovics Vidacü temesvári püspök elmondja, hogy e könyvet hivei javulására iratta papjaival, látván, hogy olyan 80 esztendőös öregek is vannak köztük, kik esketésen kívül soha templomba nem járnak és erkölcsükben hasonlók a vadállatokhoz.

Bibliografia 343. száma, 164—166. l.

1766. Balázsfalva.

OROLOGION | Adecă: | CEASOSLOV. — Horologium.

8-rétű 4 sztl. és 799+6 lapnyi, vörös-fekete (20 soros) nyomású; nyomtatta a felsőbbek jóváhagyásával a balázsfalvi Bunavestire-monostorban, 1766-ban Rimniceanul Péter nyomdász; két fametszettel, *Vlaicul* metsző nevével.

Bibliografia 346. száma, 170—171. l.

1766. [Balázsfalva.]

[Rânduiala Împărătesei Maria Terezia față de ciurma.] — Mária Terézia császárné rendelete a döghaláltól való óvakodás iránt.

Ívrétű (16¹/₂ × 29 cm. szedéstükrű) 6 sztl. lapnyi (a közepén birodalmi almát mutató levéldiszítésű fametszetű fejléczczel és T kezdőbetűs) nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzék 916/1766. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [A balázsfalvi szeminárium betűivel.]

Incipit: NOI MARIA TEREZIA ... Tutoror ... *Kelte*: Dat în lăcuitoriul oraș al nostru în Beciü, în 25 de zile a lui August. Anul 1766. A stăpănirii noastre 26.¹

A rendelet, hivatkozva az előbbi útasításokra, tíz pontba foglalva útasítja főleg a határszéleken lakó vagy járó alattvalókat arra, miként vizsgáltassák meg magukat és áruikat, hogy a pestist lehetőleg elkerüljék.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Valamennyi szám betűvel írva, a mit ezentúl nem is jelzünk.

1766. [Balázsfalva.]

[Decret împărătesc pentru înființarea miliției rumânești limitanee.]

— Erectio militiae Valachicae limitanae.¹

Ívrétű (19×30 cm. szedéstükrű) címclapnélküli, 31 sztl. lapnyi (nyomdai díszítésekből összerakott fejlécű) nyomtatvány, melyet az erdélyi tőkormányszék 2375/1767 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [A balázsfalvi szeminárium betűivel.]

Incipit: NOI MARIA TEREZIA . . . Tutoror . . . *Kelte:* Dat în Cetatea Iăcuinței noastre în Beciu, zile 12 alui Noembrie, în anul 1766. A împărăției noastre 26 de ani.

Az erdélyi határőrvidéki oláh hadseregről szóló decretum, mely 84 pontban sorolja fel beosztását, kötelességeit, szervezetét, megállapítván még a legénység és tisztek zsoldját és élelmezését is.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Ez tentával van reá írva és legrövidebben fejezi ki a rendelet tartalmát.

1767. Balázsfalva.

APOSTOL. — Apostolok könyve.

Ívrétű, 1 sztl. és 140 (hibásan számozott) lapnyi, vörös-fekete nyomású, egyetlen példánya a szamosújvári fegyház könyvtárában. A címclap apostolokkal díszített fametszeti keretét metszette Sandul Tipograf; nyomtatott Mária Terézia erdélyi fejedelemszöny uralkodása alatt a felsőbbség jóváhagyásával a balázsfalvi Bunavestire-monostorban Rimniceanul Péter nyomdász által 1767-ben.

Bibliografia 348. száma, 172. l.

1769. Kalocsa.

EVANGELIE | LA TOATE | DUMINICS SI SZERBETORJ | PESZTE TOT ANUL. — Az esztendő minden vasárnapjára és ünnepére való evangélium.

4-rétű, 79 és 3 sztl. lapnyi; Tomeján Margit tanácsosné buzdítására oláh nyelvre fordította és lelki öröme magyar ortografiával adta ki a kegyesrendű szentpéteri P. Biró Dávid, Kalocsán, a piaristák nyomdájában 1769-ben.

Bibliografia 371. száma, 191–192. l.

1770. Balázsfalva.

Oktoih. — Nyolcz hangnemre szóló énekeskönyv.

OKTOIH | Si | Slujbele sfinților de Obște. | Acum Adoao oară așezat, și Tipărit, | După rânduiala Beseariciî Răsărituluî. | Supt Stăpănia Prea înălțatei Împărăteasii | Răimleanilor Prințesii Ardealuluî. Iproci: | Iproci: | Doamniî Doamniî. | MARIEI TERESII. | Ku Blagoslovenia celor mai mari. | Tipărit în Blaj in Tipografia | Mănăstiriî Bunei Vestiri. Aniî dela Xs: 1770. | De Pétru Păpa Vicî Tipograful Rimniceanul.

Értelme, magyarul: Oktoih és a közönséges szentek szolgálata. Másodizben nyomtatott¹ a keleti egyház rendelése szerint Mária Terézia római

császárné és erdélyi fejedelemasszony uralkodása idején a felsőbbek jóváhagyásával a balázsfalvi Bunavestire-monostor nyomdájában 1770-ben, rimniki Popovics Péter által.

4-rétű (12·5×16·5 cm. szedéstükrű) 211+104 levélnyi vörös-fekete (25 soros) nyomású;² nyomdai díszítésekéből összerakott keretes címlapja hátlapján Damaszkusi János fametszetű képével, alsó balsarkában metszője (latinbetűs) nevével: JOANNI, a mi Endrédi János diákonus nevére vall. Maga a könyv a II. rész 89' levelén végződik s onnan végig a 12 hónap ünnepeinek jegyzéke (Sinaksar) következik.

A liszai görög-katholikus egyházé. — A Bibliografia (371. száma, 194. l.) csupán említi.

¹ Első kiadása szintén balázsfalvi és 1760-ból való, mely alatt ismertettük is.

² Érdekes, hogy míg első kiadása lapszámozva volt, ezt a nyomdász — régiesen — foliózva számozta.

1773. Balázsfalva.

POLUSTAV. — Imakönyv.

Kis 8-rétű 1 sztl. és 598 lapnyi; negyedszer nyomtatták a balázsfalvi Bunavestire-monostor nyomdájában 1773-ban. Címlapja képpel körülvéve, melyet *Sandul* metszett.

Bibliografia 381. száma, 203. l.

1773. Balázsfalva.

STRASTNIK. — Krisztus kínszenvedéseinek könyve.

Ívrétű, 1 sztl. és 187 lapnyi, vörös-fekete (41 soros, kéthasábos) nyomású, Popovics¹ Péter Rimniceanul által metszett keretes címlappal; nyomtatott másodszer a felsőbbek jóváhagyásával, Mária Terézia uralkodása idejében a balázsfalvi Bunavestire-mitropolia költségén és nyomdájában, 1773-ban.²

Bibliografia 382. száma, 203. l.

¹ Irva hibásan így: Papavics.

² Első 1753-iki balázsfalvi kiadását Popp idézi, de ismeretlen; Bibliografia 290. sz.

1774. Balázsfalva.

AKATISTIARIU... Imakönyv.

12-rétű, 4 sztl. és 599+5 lapnyi, vörös-fekete (17 soros) nyomású, keretes címlappal; másodszer nyomtatott a felsőbbek jóváhagyásával Balázsfalván, 1774-ben, Popovics Péter Rimniceanul nyomdász által. A 2. lapján található sorok szerint jóváhagyta és kinyomathatónak ítélte I. Silvestru Caliani könyvrevizor Balázsfalván, 1774 szeptember 17-én. Készíté Gherman ieromonáh.¹

Bibliografia 383. száma, 203–204. l.

¹ Popp idézi 1763-iki balázsfalvi első kiadását, de ismeretlen; Bibliografia 331. száma.

1775. Balázsfalva.

DUMNEZEEȘTILE | LITURGIÎ. — Istenes liturgiák.

4-rétű, 2 sztl. és 223 lapnyi, vörös-fekete (24 soros) nyomású; nyomatott Mária Terézia uralkodása idején a balázsfalvi Bunavestire-monostorban 1775-ben, Popovics Péter nyomdász által, a ki metszeteit is készíté. Approbálta Balázsfalván 1775 július 17-én Kálnoki Jeromos kanonok, könyv-
vizsgáló. Készíté Gherman ieromonáh.

Bibliografia 391. száma, 212. l.

1776. Balázsfalva.

SFÎNTA ȘI DUMNEZEASCA | A LUI IS. XS. EVANGELIE. —
Jézus Krisztus szent és istenes evangéliuma.

Ívrétű, 4. sztl. és 344 lapnyi, vörös-fekete (39 soros, kéthasábos) nyomású, keretes címlapját metszette Sandul Tipograful, a négy evangélistának a szöveg közt lévő arczképeivel együtt; másodsor nyomatott Mária Terézia erdélyi fejedelemszony uralkodása idején Maer Gergely fogarasi vladika és császári királyi belső tanácsos jóváhagyásával a balázsfalvi Bunavestire-monostor nyomdájában 1776-ban, Popovics Péter Rîmniceanul nyomdász által. Előszavát aláírta Gherman ieromonáh.

Bibliografia 394. száma, 214. l.

1777. Balázsfalva.

ARHIERATIKON. — Püspöki szerkönyv.

Ívrétű, 1 sztl. és 44 lapnyi, vörös-fekete nyomású, keretes címlappal; görögből fordítva nyomatott először Maer Gergely érsek, fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában, 1777-ben. Hátlapján lévő metszetet készíté Popovics Péter nyomdász.

Bibliografia 399. száma, 219. l.

1777. Balázsfalva.

BUKOVNA. — Abécéskönyv.

8-rétű, 19 sztl. lapnyi, Moldován balázsfalvi kanonok könyvtárában; nyomatott Maer Gergely fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi Bunavestire-monostor nyomdájában, 1777 februárius 16-ikán, Popovics Péter Rîmniceanul által.

Bibliografia 401. száma, 219. l.

1777. Balázsfalva.

KATAVASIARIU. — Rendes énekeskönyv.

16-rétű, 3 sztl. és 463 lapnyi, vörös-fekete (19 soros) nyomású; harmadszor nyomatott Maer Gergely érsek, fogarasi és erdélyi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában, 1777-ben, Popovics Péter nyomdász által.¹

Bibliografia 404. száma, 220. l.

¹ Korábbi, 1769-iki balázsfalvi kiadását Popp idézi, de ismeretlen; Bibliografia 364. száma.

1778. Balázsfalva.

CEASOSLOV. — Horologium.

8-rétű, 2 sztl. és 600-nál több lapnyi, néhány képpel; ötödizben nyomtatott Maer Gergely fogarasi és erdélyi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában, 1778-ban.

Bibliografia 413. száma, 225—226. l.

1778. Balázsfalva.

[Oránduială.] — Maer Gergely Gábor erdélyi és fogarasi vladika rendelete hiveihez, hogy a háború miatt imádkozzanak.

Egyleveles nyomtatvány, 1778 Illyés napján (július 10-én) keltezve, a püspök pecsétjével és aláírásával.

Bibliografia 416. száma, 228. l.

1780. Buda.

KATEKIZMUL | CSEL MARE... PAENTRU AENVAECAETURA TOTURORA | KRESTINO-KATOLICSILOR... A keresztyén katholikuskok számára való nagy katekizmus.

8-rétű, 3 sztl. és 120 lapnyi, magyar fonetikával nyomtatva Budán, a királyi univerzitás betűivel, 1780-ban. Egyidejűleg megjelent egy „ifjak tanulására“ készült 58 lapnyi rövidebb és egy 20 lapnyi még kisebb kiadása.

Bibliografia 428—429. száma, 250. l.

1780. Balázsfalva.

PSALTIREA | Prorókuluŝ și Înpăratuluŝ | DAVID. — Dávid király zsolttára.

Kis 8-rétű, 4 sztl. és 485+4 lapnyi, egyetlen példánya Moldován I. M. balázsfalvi kanonok könyvtárában; ötödizben nyomtatott Maer Gergely fogarasi és erdélyi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában.¹

Bibliografia 440. száma, 269. l.²

¹ Egy 1764-iki balázsfalvi kiadását idézi Popp, de ismeretlen; Bibliografia 339. sz.

² Erre az évre a Bibliografia (431. sz. a.) egy másik balázsfalvi keltezetlen nyomtatványt is helyez, de annak éve egyáltalán nem bizonyos.

1781. Balázsfalva.

Minologion. — A sátoros- és szent ünnepek szerkönyve.

MINOLOGION | Kare cuprinde întru sine rânduiala Dumnezeștilor Praz- | nice, și ale Stăpânei de Dumnezeu Născătoarei, și | pururea Fecioarei Mariei. Și ale sfinților celor numiți, | Ce să prăznuesc preste an, și ale sfinților de obște | în fiește care zi. | Acum întâiu tipărit rumânește supt stăpânirea | Prea înălțatului Împărat al Romanilor. | JOSIF AL DOILEA. Kraiul Apostolesc, Mare Prințip al Ardealuluŝ. | iproci: | Ku Blagoslavenia Exelenției sale Prea luminatuluŝ | DOMN GAVRIIL GRIGORIE MAER: | Episcopul Făgărașuluŝ, și al prea înălțatei Kes-saro | Krăștîr Mărirî sfeatnic din lăuntru | în Blaj la Mitropolie | Anul dela Nașterea lui Xristos: | 1781.

Ívrétű (18×28 cm. szedéstükrű) 1 sztl. és 1149+63 lapnyi vörösfekete (43 soros, kéthasábos) díszes kiállítású, finom, vékony papírosra nyomtatva II. József császár uralkodása idejében Maer Gábor Gergely fogarasi püspök jóváhagyásával Balázsfalván, a mitropoliában, 1781-ben.

A nyomdai díszítésekkel keretelt címlap felső fejlécében Krisztus, Szt. Pál és Ker. János arczképei, az alsó pedig az 1750-iki első balázsfalvi nyomtatvány fejléce. A címlap hátán az egész lapot betöltő fametszet: Krisztus a zsidó írástudók körében s alatta (szöveggel nyomtatott) 8 soros verses magyarázata. Az 1. lapon kezdődik az *Antologion*, mely szeptembertől augusztus hó végéig közli a főbb egyházi ünnepek megfelelő imáit és énekeit. Egyes lapjain vörös kezdőbetűk, szentképek vagy bibliai jelenetek vannak, melyek alján a metsző neve *Petru T.* vagy csak P. T. olvasható, a mi Petru Popovics Ri[mniceanul] Tipograf szokott jelzése; az 501. lapon azonban teljes nevét s a fametszet készítése évét is kiírta (arab számokkal) így: 1780, míg egy korábbi képén (a 74. lapon) 1770 évjelzést találunk. Ezenkívül minden hónap elejét szenteket ábrázoló csinos fejléc díszíti, kisebb levélmintájú fejlécei és angyalfejes záróképe pedig folyton ismétlődnek a könyvben. Az 1149-ik lapon túl (külön lapszámozással) következnek a rendes ünnepek, hétköznapok és egyéb szertartások imái; utolsó (63.) lapja három sorában pedig a kiadó fohásza Istenhez, a ki megengedte végét érnie.

Nagysomkúti gör. kath. egyháze. — A Bibliografia (448. száma, 273. l.) csupán említi.

1781. Nagyszeben.

Ode ... Mária Terézia ő Felsege halála alkalmából.

8-rétű, 4 sztl. levélynyi, a brassói evang. főgimnázium könyvtárában; nyomtatott Hochmeister Mártonnál Szebenben, 1781 április 3-ikán.

Bibliografia 449. száma, 273. l.

1783. Balázsfalva.

ABC | sáú | ALPHAVIT. — Abéczéskönyv.

Kis 8-rétű, 92 lapnyi, az oláh szöveg itt-ott latin betűkkel vegyesen; nyomtatott az oláh nép elemi iskolái hasznára a balázsfalvi szeminárium nyomdában, 1783-ban. (Számmal.)

Bibliografia 457. száma, 279. l.

1783. Szeben.

ABC | sáú | BUCAVNA. — Abéczéskönyv.

Kis 8-rétű, 104 lapnyi, oláh szövege csak latin betűkkel; nyomtatott az oláh nép iskolái számára Szebenben, ő Felsege engedélyével Hochmeister Márton betűivel, 1783-ban.

Bibliografia 458. száma, 279. l.

1783. Balázsfalva.

KATEHISMUL | CEL MARE. — Nagy katekizmus.

Kis 8-rétű, 4 sztl. és 180+1 lapnyi példánya Moldován I. M. balázsfalvi könyvtárában; az oláh nemzet elemi iskolái hasznára alkotta és adta ki Sinkai György Gábor, a balázsfalvi normális iskola igazgatója és katehetája Balázsfalván, a szeminárium betűivel, 1783-ban. Címclapja hátlapján *Approbatio*, melyet Balázsfalván, 1783 május 11-én írtak alá Szabó István és Halmágyi János fogarasi theologus revizorok.

Előszavából megtudjuk Sinkaitól, hogy miután II. József rendeletére 1782-ben Balázsfalván oláh elemi iskolát alapítottak — melynek igazgatójává őt a gubernium rendelte — tanítványai számára szerkeszté e kátét, vigyázván, hogy minél tisztább oláh szavakat használjon benne és minél rövidebbre fogja tartalmát, nehogy túlságos drágává váljék a könyv.

Bibliografia 462. száma, 281—282. l.

1783. Balázsfalva.

PRIMA | PRINCIPIA | LATINÆ | GRAMMATICES. — A latin nyelvtan elemei.

Kis 8-rétű, 184 lapnyi, latin-oláh szöveggel, a példák szövege ezenkívül német és magyar nyelven is; szerkesztette és nyomatta az oláh nemzeti iskolák hasznára sinkai Sinkai György Gábor bölcsész- és theologiai doktor, a balázsfalvi elemi iskola igazgatója és katechetája, Balázsfalván, a szeminárium nyomdájában, 1783-ban.

Bibliografia 463. száma, 282. l.

1784. Balázsfalva.

[Prefacerea Sinedului a Împărăției turcești pentru slobozenia... negustoriei supușilor crăești și împărătești în Țara turcească.] — Uebersetzung des *Seneds* der Pforte in betref der fürhinnigen Begünstigungen der Handlung der K. K. Unterthanen in der Turkey.¹

Ívrétű (17×27 cm. szedéstükrű) 3 sztl. lapnyi, fametszetű I és P kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 5280/1784. sz. a.² küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: ÎN NUMELE ATOT PUTERNIKULUI... *Kelte:* Dat în Țarigrad (Konstantinopoli) a doa zi în luna Rebi-ulahar adecă [24] Februarie³ 1198 (1784.)

Kolofonja: Tipăritusau în Blaj cu Tipariul Seminariului.

Ez az erdélyieket s főleg a török birodalommal kereskedő erdélyi kalmárokat annyira érdeklő portai rendelet 8 pontban részletezi a birodalma alá tartozó országokban való szabad kereskedés szabályait.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Német példányáról közöljük, mivel magyar példányát nem ismerjük.

² Ez a hivatalos szám a rendelet élére van nyomtatva, a mit ekkoriban kezdett a gubernium s ezért ezentúl külön nem is jelzünk.

³ Ez kimaradt és német példányából pótoltuk.

1784. Balázsfalva.

KUVÁNT... Szó... melyet Bob János, Fogaras és erdélyi s a vele egyesült részek vladikája tartott a császári guberniumtól rendelt biztosok által végbement érseki installatiója alkalmával, a klérus gyűlésében, 1784 június 30-ikán.

Ívrétű, 4 sztl. levélnyi, Moldován I. M. kanonok és a nagyváradai gör. kath. püspökség könyvtárában.

Kolofonja: Nyomatott Balázsfalván, a szeminárium sajtóján.

Bibliografia 467. száma, 286. l.

1784. Balázsfalva.

PROPOVEDANIE. — A halottak temetésére való tanítások.

4-rétű, 2 sztl. és 140 lapnyi; írta (csinálta) szádi Klain Sámuel lelkész; nyomatott a felsőbbek jóváhagyásával Balázsfalván, a szeminárium betűivel, 1784.

Előszavában szerző elmondja, hogy a nép számára írván, egyszerű nyelvet használ, kerülve minden szónoki mesterkéeltséget és fellengős beszédet.

Bibliografia 472. száma, 287–288. l.

1784. Balázsfalva.

EVHOLOGION | adekă | MOLITVENIK. — Szerkönyv.

4-rétű, 4 sztl. és 606+4 sztl. lapnyi vörös-fekete (15 soros) nyomású; másodszer nyomatott a felsőbbek engedélyével Balázsfalván, a szeminárium betűivel, a II. József császár és erdélyi fejedelem alatt élő lelkészek számára, 1784-ben. Fametszetű keretes címlapja hátán Erdély címere egy nagy kétfejű sas mellpajzsául alkalmazza, alatta II. Józsefet dicsőítő nyolcz sornyi üdvözlő verssel.

Bibliografia 475. száma, 290–292. l.

1784. Szeben.

Norma adecă rânduiala veniturilor patrahirului. — Norma-Stolaris.¹

Ívrétű (15×27 cm. szedéstükrű), 3 sztl. lapnyi, a 316. lapon bemutatott szép kagyló-záródíszű nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 5826/1784. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Kolofonja: La SIBIU sau tipărit prin Pătru Bart.

Az 1784 szeptember 23-iki császári rendelet a görög-nemegyesült papoknak fizetendő stólat állapítja meg.

Bibliografia 476. száma, 292. l. — Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Latin példánya címéből.

[1784.] **Balázsfalva.**

CELE MAI JOS ÎNSEMNATE | Necuviințe să strică, și de osăbit să opresc. — Következendő illetlenségek kassáltatnak, és közönségesen tilalmaztatnak.¹

Ívrétű (16·5×27 cm. szedéstükrű) 2 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 7569/1784. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Kolofonja: Tipărit în BLAJ cu Tipariul Seminarului.²

E rendeletével a gubernium a jobbágyokat veszi védelmébe a földesurak túlkapásaival szemben, 15 pontban határozván meg, mit nem szabad ezeknek amazok iránt tenniök.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Magyar példányának czime.

² Ez azért érdekes, mert magyar példánya Szebenben nyomtatott.

1784. Szeben.

[Porunca Guberniumului tutorora, și fiește căroră răzvrătorilor Rumăni.] — Az erdélyi főkormányzók parancsa a lázadó oláhokhoz.

Pátens-alakú (28·5 cm. széles szedésű) 15 sornyi szövegű 2 betétes kezdőbetűs¹ egyleveles megpecsételt nyomtatvány. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Nu fără de grea mahnire... *Kelte:* În Sibiu, 1784 november 11. *Sajátkezű aláírásai:* B. S. de Brukenthal gubernator. — David Székely cancellarius. — Anton Horváth secretarius.

A rendeletben a gubernium meghagyja a rosszakarók (vatáf-ok) hazugságai által fellázított oláhoknak, hogy hagyjanak fel pusztításaikkal és térjenek vissza házaikhoz, különben haddal fogja őket megfékezni.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Ezt úgy értjük, hogy a szükséges rendes nagy betűt egy barokk-diszítésű tárcsába helyezte a nyomdász.

1784. Szeben.

[Porunca Guberniumului contra Rumănilor răsculați.] — Az erdélyi főkormányzók parancsa a fellázadt oláhok ellen.

Pátens-alakú (27·5 cm. széles szedésű) 18 sornyi szövegű 2 betétes kezdőbetűs egyleveles megpecsételt nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 10753/1784. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Fiind că întru turburarea... *Kelte:* În Sibiu, 1784 november 18. *Sajátkezű aláírásai:* B. S. de Brukenthal gubernator. — Dávid Székely cancellarius. — Anton Horváth secretarius.

E rendeletben a gubernium minden elfogott s a helység tisztjeinek átadott áruló oláhért 30 forint jutalmat ígér, a mely helység pedig az ilyen „csábító s hódító embereket“ befogadná, annak bírója harmadmagával (az ország törvénye szerint) nyársba vonattatik.¹

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Szövege — magyar példányáról — megjelent a *Történelmi Lapok* 1876. évf. 127. l.

1784. Szeben.

[Porunca Guberniumului contra Rumănilor răsculați.] — Az erdélyi főkormányország parancsa a fellázadt oláhok ellen.

Pátens-alakú (27·5 cm. széles szedésű) 14 soros szövegű 2 betétes kezdőbetűs egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányország 10874/1784. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Ku mare ne plăcere... *Kelte:* În Sibiu, 1784 november 22. *Aláírásai* nyomtatva.

E rendeletben a gubernium „a támadott zenebonának híre” miatt meglazult fegyelmű időben keményen int mindenkit, hogy a helység tisztjeihez és földesuraihoz engedelmesek legyenek s köteles szolgálataikat el ne mulasszák.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1784. Szeben.

[Porunca Guberniumului contra Rumănilor răsculați.] — Az erdélyi főkormányország parancsa a fellázadt oláhok ellen.

Pátens-alakú (27·5 cm. széles szedésű) 9 sornyi szövegű 2 betétes kezdőbetűs egyleveles megpecsételt nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányország 10944/1784. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... După ce au înțeles... *Kelte:* În Sibiu 1784 november 23. *Sajátkezű aláírásai:* B. S. de Brukenthal gubernator. — David Székely cancellarius. — Adam Veres secretarius.

E rendeletben a gubernium előrebocsátja, hogy ő Felsege értesülvén az oláhok lázadásairól, parancsára 300 arany jutalmat ígér annak, a ki a lázadók korifeusai közül valakit kézre ad.¹

Nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum.

¹ Magyar példánya megjelent a *Történeli Lapok* 1876. évf. 127. 1.

1784. Szeben.

SCURTATĂ KUPRINDERE | Din cea de obște pentru Moștenitoarea țara ungurească | ale Vămilor noi rânduite. — A magyarországi új vámok rövid tartalma.

Ívrétű (14×27 szedésűkrű) 14 sztl. lapnyi, két kezdőbetűs nyomtatvány, melynek magyar példánya sokkal rövidebb, mindössze 2 lapnyi.¹

Incipit: Noi Josif al Doilea... Multe feluri... *Kelte:* Viena,² la 29 de zile alui Noemvrie 1784. (Számmal.) *Aláírásai és pecsétje* nyomtatva.

Kolofonja: La Sibii sau tipărit prin Martin Hohmaister | K. ot Im: cu privilegium îterit tipografuș.

A rendelet az új harminczad-szabályzat 65—104. cikkelyét tartalmazza, a családok elleni szigorú végzésekkel.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Ezen ceruzával írott 10556/1784. ügyszámot találunk, de kelténél fogva mégis utolsóként ismertetjük.

² Ez jellemző, mert még későbbben is így írták: Beciü.

1785. Szeben.

Învățătură | sau | tălcuirea | Pentru rubricile, sau Trăsurile liniilor, ce sânt cuprinse în Foile Konșcriptii . . . — Instructio. A' *Populatio*, vagy Népeség állapotjának nyilvánosságban, és bizonyos karban való fenntartására szolgáló oktatás.

Ívrétű (13·5×28 cm. szedéstükrű) 22 sztl. lapnyi, betétes kezdőbetűvel, fegyvereket mutató csinos fejlécczcel (melynek hasonmását a 317. lap élén közöljük) és 3 koronából alkotott záródísszel; mellékletül 4 rovatos népszámlálási ív és 1 lapnyi sajtóhiba-jegyzék.

Kolofonja: Din Porunca în năltatului Kräesc Gubernium sau Tipărit în Si-|biu prin PĂTRU BART Tipograful Cetăți. | Anul 1785.

A II. József császár által elrendelt erdélyi népszámlálás lényegét és célját magyarázó ez utasítást az erdélyi főkormánysszék 7868/1784. sz. a. küldte meg a hatóságoknak. De míg (a szebeni Hochmeisternél nyomtatott) német és magyar példányok szövege alig 6—7 lapnyi, addig oláh példánya háromszor bővebb és részletesebb. Ez lehetett oka is, hogy csak 1785-re készülhetett el Bart nyomdájában, habár az előbbi évi aktaszám alatt küldték is szét.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1785. [Szeben.]

[Rânduiala împăratului Josif II. pentru înlesnirea jobbagiei.] — II. József császár rendelete a jobbagság könnyítése érdekében.

Ívrétű (39 cm. széles szedésű) 26 sornyi szövegű, két betétes kezdőbetűs, egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 6895/1785 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: Noi al doilea Josiv . . . Din în ceputul . . . *Kelte*: Sau dat în cetatea noastră a Beciului, în 22 de zile a lunii lui August. Anul Domnului 1785. (Számmal.) Ellenjegyezték: Gróf Esterházi Ferencz és Horvát Sándor.

E rendeletével József császár „jövendőre teljességgel eltörli” a jobbagságokat és hat pontban állapítja meg a jobbagságok földesuraik iránti kötelezéseit.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára. — *Bibliografia* 495. száma, 311. l. (Hibásan mondja bécsi nyomtatványnak.)

1785. Szeben.

[Porunca Guberniumului pentru pedeapsa dezertorilor.] — A gubernium parancsa a katonaszökevények büntetése ügyében.

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 5 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 6903/1785 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: În numile . . . După ce sau adevărit . . . *Kelte*: În Sibii, 10. Septemvrie 1785. (Számmal.)

Ez a rendelet az 1785 augusztus 18-án kelt bécsi udvari decretum alapján kilencz pontban szabja meg a szökevények büntetését, kijelentvén bevezető soraiban, hogy a magyar gyalogezredeknel nemcsak kétszerannyi a szökevények száma, mint a németeknél, de míg ezeknél $\frac{1}{3}$ részüket sikerül elfogni és zászlójuk alá visszatéríteni, a magyar szökevényeknek csak $\frac{1}{5}$ része kerül meg.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1785. Balázsfalva.

INDREPTARE | kătră | ARITMETIKĂ. — Számtani vezérfonal.

Kis 8-rétű, 3 sztl. és 81 lapnyi, melyek közül 77 lap számozott; az oláh nemzet elemi iskolái hasznára alkotta Sinkai Sinkai György igazgató és katecheta, Balázsfalván a szeminárium nyomdájában, 1785-ben.

Bibliografia 496. száma, 310. l.

1786. Balázsfalva.

AKATIST. — Imakönyv.

12-rétű, 2 sztl. és 453 lapnyi, keretes címlappal; válogatott imádságokkal, harmadszor nyomtatott Balázsfalván, a szeminárium betűivel.

Bibliografia 497. száma, 311. l.

1786. Szeben.

[Rânduiala Împăratului Josif II. în deprinderea lucrului conșcripției, a măsuratului și a mărturisirii fundușurilor sau ținuturilor.] — II. József császár rendelete a' conscriptionnak, fel-mérésnek 's fundusoknak feladások ügyében.

Ívrétű (13,5×22 cm. szedéstükrű) 98 sztl. lapnyi, koronás kezdőbetűs és fejléces nyomtatvány, 2 földmérési ábrával; melyet az erdélyi főkormány-szék a hatóságoknak megküldött.

Incipit: NOI... Luminărilor... *Kelte:* Sau dat în cetatea noastră a Beciului, 10 zile Februarie.¹ Anii Domnului 1786. (Számmal.)

Kolofonja: La SIBIU sau tipărit prin PĂTRU BART.²

E minden szükséges útasítással és összeírasi ívekkel felszerelt rendelet bevezetésében a császár tiz pontban fejezi ki fontosságát és jelentőségét, megnyugtatóan alattvalóit, hogy célja ennek oly ártatlan, valamint a népszámlálásé volt.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára. — Bibliografia 499. száma, 312. l. (Hibásan bécsi nyomtatványnak mondva.)

¹ Hibásan így szedték: Martie, a mit aztán kézírással javítottak ki.

² Érdekes, hogy többi nyelvű kiadásai Hochmeisternél nyomattak.

1786. Szeben.

[Rânduiala Împăratului Josif II. în ordinarea căsătoriilor din Ardeal.] — II. József császár rendelete az erdélyi házasságok rendezése ügyében.

Ívrétű (15,5×24,5 cm. szedéstükrű) 16 lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormány-szék 30/1786 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹ [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Înștiințare facem... *Kelte:* În Viena Austriei, 6 zile a lunii lui Martie 1786.

Ez a rendelet, mely Erdélyben régi visszaéléseket szüntetett meg, 62 pontban szabályozta a házasság intézményét.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ A nyomtatvány elkészültéről tájékoztat a latin példányokon olvasható következő rájegyzés: Perceptae die 13. Julii 1786. Aranka mpr.

1786. Szeben.

[Rânduiala Impăratului Josif II. în causa despărțirei.] — II. József császár rendelete a válás ügyében.

Ívrétű (14·5×27 cm. szedéstükrű) 2 sztl. lapnyi, 2 kezdőbetűs egylevelű nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 11453/1786 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: NOI ... Batăr că ... *Kelte*: Dată în crăiască Cetatea Noastra a Beciului, Oktomvrie 12 zile 1786.

Kolofonja: La Sibiu sau tipărit prin Martin Hohmaister. K: ot Im: cu privilegium întărit tipografuș.

Kiegészítése fenti, ez évi márczius 6-iki nagy rendelete amaz ott belőle kimaradt pontjának, mely a házásoknak asztaltól és ágytól való megkülönböztetésekor bírák elé útasítja az ügyet, ha az egyik házásfél el-tökéltett gonoszságból a megkülönbözés dolgában nem akarna egyet érteni.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1786. Szeben.

POVĂȚUIRE. — Utasítás.

Ívrétű (14×22 cm. szedéstükrű) 3 sztl. lapnyi koronás kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 537/1786 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: După în nălțata Poruncă ... *Kelte*: În Beciu, 18. zile a lunii lui Noemvrie, Anul 1786. (Számmal.) *Aláírásai* nincsenek.

A rendelet arra nézve ad hét pontban részletezett útasítást, miként kell a dögvészben elpusztult állatok bőrét lenyúzni és kikészíteni, anélkül, hogy az ember fertőződjék.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1786. Balázsfalva.

Ceasoslov. — Horologium. (Hatodik kiadás.)

CEASOSLOV. | Acum așașă oară tipărit | cu Blagoslovenia Prea lu- | minatului și Prea osfin- | țitului Domnului Domn | IOAN BOB Vlădica Făgărașului și atoată | Țara Ardealului În BLAJ. | Anul dela zidirea lumii | 7294. | lară dela mântuirea lumii | 1786.

8-rétű, 592 lapnyi (vége hiányzik) 19 soros, fametszetű fejlécczel és itt-ott kezdőbetűkkel, idézetei kisebb betűvel nyomva. Címlapja kertes, hátlapján a Szűz Mária annunciatioját, 532-ik lapján az UrvacSORA- osztászt és 572-ik lapján Szűz Máriát ábrázoló fametszetű kép, alsó kertesben e jelzéssel: Petru P. Tipografuľ, vagyis Popovics Péter nyomdász. A 414-ik laptól kezdve *Minologion*, mely az esztendő szeptember elsejétől számítja; végén asztali imádságok.

A nagysomkúti gör. kath. egyházé. — A tiliskai gör. kel. egyházé. — A Bibliografia (501. sz. a. 313. l.) csupán említi.

1786. Balázsfalva.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

Kis 8-rétű, 1 sztl. és 415+11 lapnyi; hatodszor nyomtatva Bob János fogarasi és erdélyi vladika jóváhagyásával Balázsfalván, 1786-ban.

Bibliografia 507. száma, 315. l.

1786. Szeben.

Pustia Dragoste. — A sóvárgó szerelem.

8-rétű, alkalmi nyomtatvány, mely Hochmeister Márton lakodalmlára, 1786 július havában német és oláh üdvözlő versekkel¹ saját nyomdájában készítve jelent meg.

Bibliografia 508. száma, 315. l.

¹ Ezeknek utolsó strófája megjelent *Hochmeister* Adolf: *Leben und Wirken des Martin Edlen von Hochmeister* (Nagyszében, 1873.) 40. l. is lenyomatva.

1787. [Szeben.]

[Rânduială împărătească cătră Uniții de legea grecească pentru înpuțtinarea sărbătorilor.] — Császári rendelet a görög-egyesültekhez az ünnepek kevesbítése végett.

Ívrétű (16·5 × 26 cm. szedéstükrű) 4 sztl. lapnyi kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 1804 őszén másodszor is kinyomatott és szétküldött a hatóságoknak 9040/1804 sz. a. Kolozsvárról, 1804 november 20-án.¹ [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: JOSIF AL DOILEA . . . Cinstiților și de bun Neam Iproci!
Kelte: Dat în Viena 30. Januarie 1787. (Számmal.)

E rendeletében József császár előrebocsátván, hogy miután a görög-nemegyesültek ünnepeit az erdélyi főkormánysszék 1786 augusztus 7-én 8861. sz. a. kelt leiratával² határozta meg, most az egyesültekét is hasonló formában állapítja meg, hogy a két vallásuk egy és ugyanazon a napon tartsák ünnepeiket. E szerint (a vasárnapon kívül) egész éven át 26 ünnepnapot sorol fel s azokon kívül többet ünnepelni tilos.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Ezt maga ez a hivatalos irat mondja, ezért közöljük e rendeletet itt, mivel 1787-iki első kiadását nem ismerjük.

² Ennek oláh példányát még nem láttuk.

1787. Szeben.

ARKAN SAU ÎNVĂȚĂTURĂ înpotriva călcăzii oilor. — Arcanum a juhok métellye ellen.

Ívrétű (13·5 × 22 cm. szedéstükrű) 4 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 3581/1787 sz. a.¹ küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: Să să ia . . . *Kelte és aláírása* nincsen.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hibásan 3587 van szedve.

1787. Szeben.

[Rânduiala Impăratului contra pribegirei sau fugirei afară din țară.] —
II. József császár rendelete a kivándorlás ellen.

Ívrétű (14×22 cm. szedéstükrű) 20 sztl. lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 5518/1787 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Dacă Konoștinta... *Kelte:* Datam în cetatea noastră a Beciului Aprile 2 zile, Anul 1787. (Számmal.)

A rendelet 47 pontban magyarázza meg a kivándorlás hátrányát az országra nézve, de kiterjeszkedik egyúttal az idegen verbuválás, elcsábítás és erőszakos elrablás körülményeire is, melyekre különböző büntetéseket szab.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1787. Szeben.

[Rânduiala Guberniumului către biraele sătești.] — A gubernium rendelete a falusi bírákhoz.

Pátens-alakú (34·5 cm. széles szedésű) 12 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 11817/1787 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Prea înălțatul... *Kelte:* In Sibiu 29. Octomvrie 1787. (Számmal.)

Hivatkozván ő Felsége szeptember 27-iki udvari decretumára elrendeli, hogy nagyobb biztonságnak okáért a falusi bírák a náluk heverő összegyűjtött adópénzeket négyheti terminusokban a királyi perceptoroknak bevigyék.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1788. Szeben.

BUKOAVNA. — Abécézkönyv.

8-rétű, 94 lapnyi, német címlappal és szembenlévő lapjain német szöveggel is; az erdélyi fejedelemségben lévő oláh gyermekek számára.

Bibliografia 519. száma, 324. l.

1788. Szeben.

KUPRINDEREA A celor Meșteșuguri, ... care doftorul... Budelko pentru curățirea... Bucatelor celor necurate... au aflat. — Summája azoknak az eszközöknek..., melyet... Budelko... a tisztátalan gabona... megtisztítására... fel-talált.

Ívrétű (14·5×25 cm. szedéstükrű) 2 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 3083/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Budelko Győr vármegyei physicus módszerét tiz pontban ismerteti e leírás, mely a népet a rosnyokos, konkolyos és üsüges tisztítására akarta kioktatni.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1788. Szeben.

[Pravila cerșitorilor dată de Impăratul Josif II.] — A koldusok regulái II. József császártól.

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 13 sztl. lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 3262/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűível.]

Incipit: NOI . . . Pildele . . . *Kelte:* Sau dat din crăiască Cetatea Noastră a Beciuului, în 11¹ zile a lunei lui Făurarii. Anul 1788. (Számmal.)

E rendelet 27 pontban rendezi a koldus-ügyet s utolsó lapján az eltolonczozásra szükséges „el-küldésről szolló passus” mintáját nyújtja.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Sajtóhibával 14 (patruspázeáce) van írva, a mi onnan származhatott, hogy a magyar írott példány *tizenegy* szavát *tizennégy*nek olvasta oláh fordítója.

1788. Szeben.

ÎNVĂȚĂTURA Pentru Kvietanțiile ceale tipărite . . . și . . . contra kvietanțiile. — Utasítás a termény-nyugták és ellen-nyugtáik kiállítására módjáról.

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 14 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 3709/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűível.]

E keletnélküli rendelet 13 és a—s pontban oktatja aprólékosan a hatóságokat, miként állítsák ki a nyugtákat a katonaság részére szedett vagy vásárolt élelmiszerekről és takarmányról.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1788. Szeben.

Rânduiala pentru Potolire Focului celui, care sar | întâmpla în Țara Ardealului. — Erdély Országai Tűzoltás-béli rend-tartás a falukra nézve.¹

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 20 lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 6365/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűível.]

Incipit: NOI . . . Pentru ca să . . . *Kelte:* În Beciu, în 26. Iunie. Anul 1788. (Számmal.)

A fontos rendelet 56 pontban oktatja ki a népet: a tűz-eredésnek elejevétele, észrevétele, eloltása s a tűz után történhető következesek felől.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Magyar példányáról, mely címlappal s a német szöveggel együtt jelent meg.

1788. Szeben.

VESTIRE. — Híradás.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 12 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 9528/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: După ce . . . *Kelte:* În Sibii, 20. Noemvrie 1788. (Számmal.)

Híradás arról, hogy ő Felsege 1788 október 27-iki udvari decretumával megengedte a tyroli fa-pipák és egyéb fabrika-portékák behozatalát, de úgy, hogy utánuk 10% harminczad fizetessék.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1788. Szeben.

VESTIRE. — Híradás.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 2 sztl. lapnyi egyleveles nyomtatvány, az erdélyi főkormánysszék 9976/1788 és 10413/1788 sz. a. két körözvényével és személyleírásával.

Kelte: In Sibii, Decemvrie 1788. *Aláíráσαι* nincsenek.

Kovács (Herczeg) Péter és Weber János megszökött legények üldöztetése végett, után tiszt-gazdáiktól loptak is.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1788. Szeben.

INȘTIINȚARE PORUNCITOARE. — Parancsoló értesítés.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 2 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 10775/1788 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: Intru urmarea... *Kelte:* In Sibii, 31 Decemvire 1788. (Számossal.) *Aláíráσαι* nyomtatva.

A temetésekről rendelkező ezévi augusztus 21-iki 7275. sz. a. útasítás¹ kiegészítéseképpen ő Felsege december 1-én kelt határozatával ezentúl az egyes családok bészárt templomokban és kápolnáknban kriptákat nem tarthatnak és újakat is — még falukon lévő jószágukban is — csak a közönséges czintermekben építhetnek.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Ennek oláh nyelvű példányát nem ismerjük.

1789. Szeben.

VESTIRE. — Híradás.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 646/1789. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: Fiind că... *Kelte:* In Sibii Februarie 3. anul 1789. (Számossal.)

Körözőlevél egy Nikulae Masilie nevű tanú megkeresése ügyében.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

VESTIRE. — Híradás.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 2 sztl. lapnyi nyomtatvány, az erdélyi főkormánysszék 700 és 873. sz. a. rendeleteivel.

Incipit: Drept Arătarea... *Kelte:* In Sibii 22. Februarie anul 1789. (Számossal.)

Tárgyalási nap-hirdetés Imling János és Konrad Rozina hagyatéki ügyében.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

[Orânduiala Pădurilor prințipatului Ardealului.] — Erdélyi erdőszabályrendelet.

Ívrétű (14×23 cm. szedéstükrű) 32 sztl. lapnyi nyomtatvány, (utolsó lapján két minta-erdő rajzával,) melyet az erdélyi főkormányshé 4446/1787 sz. a. küldött szét, de oláh példányát — úgylátszik — 1789-ben újra kiadták.

Incipit: NOI IOSIF . . . Grijă cea Părintească . . . *Kelte*: Vienna în Austria în luna lui Mai în 30. de zile A. 1781.

Kolofonja: Sau tiperit în Tipografia alui Petru Bart; cu învoirea Preaînaltă la A. 1789. (Számossal.)

A nyomda betűit II. József címeit felsoroló következő első bekezdése mutatja.

НОЙ ІОСИФЪ АЛЪ ДОНАЕ ДІИНА
 МІАА АЪН ДЪМНЕЗЪЪ АЛЕСЪ АПЪРЯТЬ АЛЪ РО.
 МАНИАОРЪ, ПЪРЪРЪ АПОСТОАНИЕСК, КРАЮ АЛЪ ЦЕНІАОРЪ;
 Немцещи, Оунгвещи, а Бохеміи, Далмаціи, Кроа-
 ции, ши Шлавоніи, Арух Повзцвиторюль Австрии,
 а Бургундїи, ши а Лотарингїи, Марє Принцип Ала
 Ардѣлавлїи, Повзцвиторюль Медіоланвлїи, а Ман-
 твїи, а Пърміи ипрочїи Грофвль Хлешевргввлїи, а Флан-
 дрїи, а Тиролвлїи ипрочїи, ипрочїи.

Ez 53 és 9 pontból álló fontos szabályzatot a gubernium csak 1787-ben küldötte szét, miután német (s talán magyar) példányát is 1783-ban adta ki nyomtatásban.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

SCRIERE DEPRIN PREJUR. — Körlevél.

Ívrétű (14. cm. széles szedésű) 4 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshé 2506/1789 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

A kelet- és aláírás nélküli írat felsorolja azokat az ingóságokat, melyeket 1789 februárius 13-án ismeretlen tolvajok Irimie János Földvár határában lévő házából elloptak.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

VESTIRE. — Híradás.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 3 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshéz 2964/1789. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹

Incipit: Prea înăltat... *Kelte:* În Sibii 14. Aprilie 1789. (Számmal.)

Ő Felsége márczius 5-iki 2590. sz. udvari decretuma a tótorság alatt levő pupillusok házasságbeli contractusa ügyében.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Német és magyar példánya hasábosan jelent meg.

1789. Szeben.

ÎNȘTIINȚARE. — Értesítés.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 2 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshéz 2965/1789 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: Preainăltat... *Kelte:* În Sibii 14 Aprilie 1789.

A gubernium rendelete ő Felsége kegyes parancsolatja szerint az árvák pénzének a közönséges fundusba tétele és hűséges gondozása iránt.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

SCRIERE DEPRIN PREJUR. — Körlevél.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 3 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshéz 3307/1789 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Kelte: În Beciu, 3. Aprilie 1789. (Számmal.) Aláírások nélkül.

Felsorolja azokat a holmikát, melyeket Roterhausen-ban Rodler Jakob kereskedő boltjából ismeretlen tolvajok márczius 26—27-ike közt elloptak.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

SCRIERE DEPRIN PREJUR. — Körlevél.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 3 sztl. lapnyi nyomtatvány; az erdélyi főkormányshéz 3706 és 3707. sz. rendeleteivel.

Keltük: Maroșporto 14 Aprilie 1789. — Sibii 29 Aprilie 1789.

A megszökött Jávorszki Venczel pozsonyi naszádos közkatona¹ és a kórházból megugrott 3 betegápoló katona kézrekerítése végett, kik egy-uttal ingóságokat is vittek magukkal.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Irva így: kătană prost Luntraș din Presburg.

1789. Szeben.

EXTRACTUL CEL HRONOLOGICESC A PORUN-|Cilor celor Împărătești din Anul 1786, 1787, 1788. — Az 1786—88-ik évi császári parancsok kivonata.

Ívrétű (14 cm. széles szedésű) 64 sztl. lapnyi (1—16 ívjelzésű) nyomtatvány.

Kelte: În Sibii la al 7. Mai 1796. Csinos pecsétjelző L. P. (Locul Pecetii) fametszettel.

Kolofonja: Sau tiperit în Tipografia alui Petru Bart; Ku invoicea Preaînaltă, la A: 1789.

Tartalmazza (kivonatossal s részben teljes szövegükben) az 1786-ik év 2, az 1787-ik év 28 és az 1788-ik év 16 fontosabb rendeletét.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

[Regulamentul monetei de cinste.] — A hadi érdemrend (Tiszteség jele) szabályai.

Ívrétű (14×23 cm. szedéstükrű) 9 sztl. lapnyi kezdőbetűs nyomtatvány (felül az érdemrend rézmetszetű rajzával), melyet az erdélyi főkormányzók 6784/1789 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: ADEVÁRAT IASTE... *Kelte* és aláírása nincs.

A husz pontból álló szabályzat bevezetése elmondja, hogy eddigelé a katonák jeles vitéz cselekedeteit pénzzel jutalmazták a hadvezérek, de ez a jutalom kevés ideig tartó multságokon kívül egyebet nem szerzett s ezért ő Felsége most hadi érdemrendet alapított, melyet az arra érdemek mindenkor *nyilván* hordozhatnak s azonkívül mindennapi zsoldjuk is valamivel megnagyobbíttatik, hogy a kitüntetés buzdítólag hasson.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

[Rânduiala Împaratuî Josif II. pentru conscriptia arendeî caselor.] — II. József császár rendelete a házbérek összeírása ügyében.

Ívrétű (14×23 cm. szedéstükrű) 36 lapnyi (1—9 ívjelzésű) kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 8519/1789 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Rescriptumul... *Kelte:* În cetatea... a Beciuului, în luna lui Julie în 23 de zile 1789.

Tartalmazza 48 pontban az 1786 februárius 10-iki királyi parancs 16-ik pontjában ígért regulákat a házbérvédelem összeírása végett, illő bevalási ívekkel.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1789. Szeben.

KATEHISIS | MIK. — Kis katekizmus.

8-rétű, 163 lapnyi, nyomtatott a karlóczai 1774-iki görög-nemegyesült zsinat által jóváhagyott s az érsek által megerősített példányról görög-nemegyesült gyermekek számára Szebenben Bart Péter, a nemegyesült oláh iskolai könyvek nyomdásza által 1789-ben. Ára kötetlen 11 krajczár.

Egyik lapján oláhuul, a szemben lévő másikon németül.¹

Bibliografia 523. száma, 327. l.

¹ Van egy állítólagos brassói 1807-iki kiadása is, de ez ismeretlen; *Bibliografia* 715. sz. a.

1789. Szeben.

PREOȚIA | sau | ÎNDREPTAREA PREOȚILOR. — A lelkestség vagy a papok vezetője.

Kis 8-rétű 16 sztl. és 79 lapnyi, újra nyomtatott József császár és gróf Bánfi György erdélyi gubernátor idejében, a mikor a görög nemegyesülteknek nem lévén püspökiük, vikáriusa hondoli Popovics János volt, a konzisztorium jóváhagyásával Szebenben, a nemegyesültek nyomdájában, Bart Péternél, 1789-ben; hátlapján a konzisztoriumnak Szebenben kelt 1789 márczins 9-iki jóváhagyásával.

Utána még egy címlap, majd Duma Radul brassói kántor előszava.
Bibliografia 529. száma, 330—331. l.

1790. [Kolozsvár.]

INVĂȚĂTURĂ, SAU ORÂNDUIALĂ! | Kum, și când, și în ce fel devream, și cui, și | după cătă plată să cuvine a da Kărăușia, adecă Forșpan? — A szekeresség és forspontozás szabályzata.

Ívrétű (13·5×22 cm. szedéstűkrű) 6 sztl. lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysház 9366/1790 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Kelte: In Kluj, în zioa al 6-le alui Dețemvrie 1790. (Számmal.)

Kolofonja: Tipărit cu Slovele lui Hohmaister.¹

Az 1759-iki militare regulamentum kiegészítéseül kiadott 8 pontból álló útasítás az ingyenes szekeresség megszüntetésére, melyet eddig nem igen vettek figyelembe.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hely nélkül, de ez is Kolozsvárt jelent meg, miként magyar-latin együttes, hasábos kiadása.

1790. Szeben.

CEASOSLOV. — Horologium.

Kis 8-rétű 4 sztl. és 663 lapnyi, nyomatta II. József császár engedélyével és az erdélyi görög-nemegyesültek püspöke, Adámovics Geraszim jóváhagyásával Szebenben, Bart Péter kiváltságos oláh nyomdász, 1790-ben. Ő írta alá előszavát is, míg a 660. lap alján a könyv szedőjeül és gondozójául szebeni Haines György diákon nevezi meg magát.

Bibliografia 534. száma, 334—335. l.

1790. Szeben.

DEZVOALTELE ȘI TĂLKUITELE | E V A N G E L I I. — Homiliák vagyis az evangélium magyarázata.

8-rétű, 7 sztl. és 178 lapnyi, erdélyi nemegyesült katecheták és tanítók számára készíté oláh nyelven Eustadievs Dimitrie, az oláh nemegyesült iskolák igazgatója és nyomtatott Adámovics Geraszim erdélyi nemegyesült püspök jóváhagyásával Szebenben, Bart Péter nyomdájában, 1790-ben. Ara kötetlen 14 kr.

A címlap hátán fametszetű pecsét, e körírral: K. K. Normalschule. Előszavának utolsó sorai szerint az erdélyi püspöki konzisztorium 1789-ben a gubernium rendeletére nézte át s hagyta jóvá.

Bibliografia 536. száma, 335—337. l.

1791. Balázsfalva.

AKATIST. — Imakönyv.

12-rétű, 3 sztl. és 467 lapnyi vörös-fekete (12 soros) nyomású, negyedizben nyomatott a felsőbbség jóváhagyásával a balázsfalvi szeminarium nyomdájában, 1791-ben. Czímlapja keretes, vele szemben s a szöveg közt 11 fametszetű kép, melyeket metszett: Petru P. Tipograful.

Bibliografia 541. száma, 340. l.

1791. Szeben.

SYNOPSIS... a Bibliei. — A biblia rövid foglalatja.

Kis 8-rétű, 1 sztl. és 170 lapnyi. Az erdélyi nagyfejedelemség nem-egyesült iskolái számára oláh nyelvre tette Eustatievics Dimitrie, az erdélyi oláh nemzeti iskolák igazgatója és nyomatott Bart Péter kiváltságolt nyomdájában, Szebenben, 1791-ben. Ára kötetlen 11 kr.

Bibliografia 543. száma, 340. l.

1791. Szeben.

PSALTIRE. — Zsoltárkönyv.

4-rétű, 4 sztl. és 244 kéthasábos lapnyi, nyomatott II. Lipót császár idejében és Adámovics Geraszim erdélyi görög-nemegyesült püspök jóváhagyásával Bart Péter szebeni nyomdájában, 1791-ben. A címlappal szemben Dávid próféta arczképével, hátlapján meg a nyomdász előszavával. Kolofonja szerint: szedte és nyomatta szebeni Mihály és a rimniki püspökségből való Radul nyomdász-legény.

Bibliografia 546. száma, 342. l.

1791. Kolozsvár.

SVPPLEX LIBELLVS | VALACHORVM | TRANSSILVANIÆ. — Az erdélyi oláhok kérvénye.

4-rétű, 59 lapnyi, I. C. E. (vagyis Eder János Károly) történeti jegyzeteivel. Kolozsvár, Hochmeister Márton nyomdája, 1791. Hátlapján Eszterházi [János Nepomuk] imprimatuma: Claudiopoli, die 10. Augusti 1791. Előszavának kelte: Szeben, 1791 augusztus 3.

Bibliografia 548. száma, 343–344. l.

1792. Szeben.

AKATIST. — Imakönyv.

Kis 8-rétű, 2 sztl. és 622 lapnyi, vörös-fekete nyomású, minden lap keretezett, néhány fametszetű képpel; nyomatott Adámovics Geraszim erdélyi nem-egyesült püspök jóváhagyásával, Bart Péter szebeni nyomdájában, 1792.

Bibliografia 550. száma, 345. l.

1792. Kolozsvár.

[Trei rânduei ale voevodului Suțu relativ la oeritul vitelor.] — Suțu havasalföldi vajda három rendelete a legeltetés ügyében.

Ívrétű (16×24 cm. szedéstükrű) 5 sztl. lapnyi, kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 7917/1792 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Keltük: Bukarest, 29 August, 29 Septembrie 1792. (Számmal.)

Aláírása: Ioan Mihail Konstantin Suțul Voevod Gospodin Zemli Vlașkoj.

Ezeket a rendeleteket a gubernium azért köröztette, mivel az erdélyiek ősidők óta Havasalföldében legeltették juhaikat és marhájukat s így őket közelről érdekelték.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1792. Kolozsvár.

[Pardon-general al Impăratului Leopold II. dat dezertorilor.] — II. Lipót császár generális-pardonja a szökevények részére.

Pátens-alakú (36·7 cm. széles szedésű) 32 sornyi szövegű, 2 kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 7948/1792 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: De în mila . . . Preaînălțat . . . *Kelte:* In Vienna, în ziua 1 a lui Noembrie 1792. (Számmal.) Nyomatott aláírása: Grof Wallis Mihail.

A bűnbocsánat tíz hónapra szól s ha azalatt valamely katona-szökevény nem tér vissza, szigorú büntetést ígér.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1792. Szeben.

SCURT IZVOD. . . . pentru scrisori. — A levélírás rövid forrása.

8-rétű 1 sztl. és 124 lapnyi, ó-szlovén nyelvből fordította és adta ki a nemegyesült tanulók hasznára Eustatievics Dimitrie, az erdélyi nemegyesült iskolák igazgatója. Szeben, Bart Péter nyomdája. 1792. Ára füzve 9 kr. Címlapján a már ismert pecsét: K. K. Normalschule.

Bibliografia 555. száma, 349. l.

1792. Balázsfalva.

OKTOIH. — Nyolcz hangú énekeskönyv.

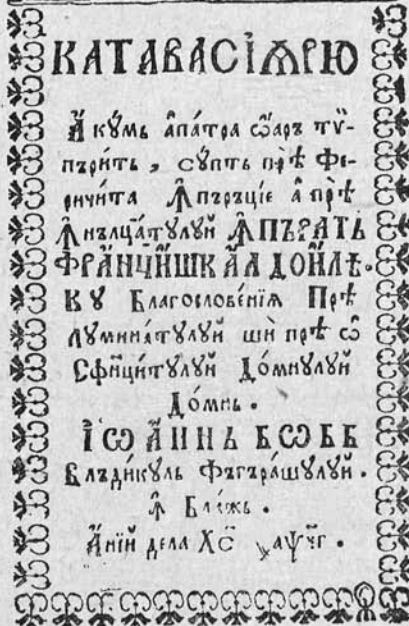
4-rétű 2 sztl. és 424+196 lapnyi vörös-fekete (25 soros) nyomású, címlapja hátlapján damaszkusi Szent János képe, metszette: Dimitrie Finta. Bővített IV. kiadás, nyomtatott Bob János fogarasi vladika jóváhagyásával Balázsfalván, a szeminárium nyomdájában, 1792.

Bibliografia 556. száma, 349. l.

1793. Balázsfalva.

Catavasier. — Imakönyv. Negyedízben nyomtatott II. Ferencz császár

uralkodása idején, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával Balázsfalván, 1793.

KATAVASIARIU

Acum apatra oară tipărit, supt prea Fericită Împărăție a prea Innălțatului ÎNPĂRAT FRANCISK AL DOILEA. Ku Blagoslovenia Prea luminatului și prea o Sfințituluî Domnuluî Domn.

IOANN BOBB

Vlădicul Făgărașuluî.

În Blaj.

Anii dela XS. 1793.

8-rétű 2 sztl. és 432 lapnyi (7×12 cm. szedéstükrű) vörös-fekete (20 soros) nyomású. Czimlapja hátán Jézus fametszetű képe, készíté Petru P. T. (Popovics Péter nyomdász.) A 276. lapon Szűz Mária képe, azután néhány ismétlődő fejléc; kezdőbetűi pirossal nyomtatva. A 391-ik laptól végig az egyházi naptár folytatódik, utolsó lapján virágos záródísz fejezi be a Numere (számok) sorozatát, mely az 1—1000 számokat jelző betűket tünteti fel, de a megfelelő arabszámok nélkül.

Ó-tordai gör. kath. egyházé. — A Bibliografia (559. sz. a.) csupán említi.

1793. Szeben.

MĀNA luĭ DAMASKIN. — Damaszkín keze.

Kis 8-rétű 4 sztl. és 74 lapnyi (hibásan számozott) könyv, először nyomtatva a görög-keletiek közönséges használatára. Szeben, 1793.

E könyvecske Kir Damaszkín rimniki püspök műve és célja, megtanítani olvasóját az ünnepek könnyű módon való kiszámítására. Bevezetését Halmágyi János vikárius írta Szebenben, 1793 februárius 21-én.

Bibliografia 565. száma, 354—355. l.

1793. Balázsfalva.

POLUSTAV. — Imakönyv.

Kis 8-rétű 2 sztl. és 723 lapnyi + 4 levélnyi vörös-fekete (19 soros) nyomású, fametszetű kerettel, készíté: Sandul; képeit: Petru (Tipograful.¹)

Bibliografia 567. száma, 356. l.

¹ Ebből az 1793-ik évből Popp egy balázsfalvi Horologiumot is idéz, de ez ismeretlen; *Bibliografia 562. száma.*

1793. Kolozsvár.

[Regulamentul Guberniumului despre datoria slugilor câtră domni și stăpâniilor lor.] — A gubernium szabályrendelete a szolgálóknak urukhoz és gazdájukhoz tartozó kötelességeiről.

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 32 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzék 3466/1793 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: IN NUMELE (diszes kezdőbetűkkel.) După ce . . . *Kelte:* Sau dat în Kluj, în luna lui Iulii în 18. zile. Anul Domnului 1793. (Számmal.)

A cselédügyet ez 55 pontból álló szabályrendelet néhai II. József 1786 június 22-iki leirata értelmében rendezte, miután azt az erdélyi rendek 1792 kisasszony-havának 20-ik napján megnyílt országgyűlése jóváhagyta.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1794. Szeben.

KÄRINDARIU | Rumänesc. — Oláh naptár.

8-rétű, 24 levélnyi; az 1794-ik esztendőre. (Számmal.) Bart Péter szebeni nyomdája.

Bibliografia 571. száma, 358. l.

1794. Szeben.

ISTORIA | A ALEXANDRULUI | celui mare din Makedonia, | și alui Darie din Per- | sida Împăraților. — Makedoniai Nagy Sándor és Dárius császárok története.

8-rétű, 9 sztl. és 277 + 4 lapnyi; Bart Péter szebeni nyomdája, 1794. Jóváhagyta galántai gróf Esterházy János Nepomuk, miután (maga oláhus nem tudván) Jerkovic Demeter, az erdélyi főkormányzék transzlatora ajánlotta elfogadásra. Maga a könyv szerzője (inkább fordítója) is Jerkovic, a ki előszavában elmondja, hogy az oláh nemzetség nem emelkedhetik fel tudatlanságából, mivel nincsenek történelmi munkái, melyekből okúlhatna. Néhai II. József császár ugyan sokat fáradozott azon, hogy valamelyes módon előmozdítsák nevelését s az ő akarata szellemében gróf Bánffy György gubernátor is sokat tett ez ügyben, úgy, hogy immár oláh iskola is elég

lenne Erdélyben, de hatásuk kevés, bár fejlesztésükért a guberniummal karöltve működik Adámovics Geraszim erdélyi püspök, Eustatievics Demeter és Sinkai György, meg dr. Molnár (János), a ki [1788-ban Bécsben megjelent] oláh nyelvtanával és egyéb könyveivel szolgálja az ügyet. Az oláh nép ugyan nem igen töri magát e könyvek után, mégis abban a hitben, hogy megjavúl s ez a helyzet változni fog, maga is világra bocsátja művét s nemsokára mást is ígér: a teremtés lényegéről s arról, miként kerülhetjük el a rosszat, hogy kegyes életet élhessünk.

A könyv utolsó sorai szerint: nyomtatott a szolcsvai Pántea Simon költségén.

Bibliografia 577. száma, 361—365. l.

1795. Szeben.

Bukoavna. — Ábécézkönyv.

8-rétű, 64 lapnyi; Bart Péter nyomdája. Ismeretlen, de tartalmát közölte a „Siebenbürgische Quartalschrift“ 1797-iki V. k. 385. l.

Bibliografia 584. száma, 374. l.

[1795. Szeben.]

INȘTIINȚARE. — Értesítés.

Kis 8-rétű, 5 sztl. levélnyi. A tervezett Erdélyi oláh nemzetség filozófiai társasága „Vestiri Filosofoști și Moralicești“ cz. könyvkiadó-vállalat felhívása, melyből hetenként 2—2 íves füzetnek kellett volna megjelennie.

Bibliografia 589. száma, 376. l.

1795. Szeben.

PILDE FILOSOFEȘȚI. — Bölcsészeti példák.

8-rétű, 1 sztl. és 112 lapnyi; nyomtatott II. Ferencz császár napjaiban Adámovics Geraszim erdélyi görög-nemegyesült püspök jóváhagyásával, Bart Péter nyomdájában, 1795. Utolsó sorai szerint új [paraszt] görögből fordították és szedték, nyomtatták: szebeni Dir Mihály, meg a rimniki püspökségből való Radul.

Bibliografia 590. száma, 376. l.

1795. Szeben.

Viața și Pildele preaînțeleptului Esop. — A bölcs Aesopus élete és meséi.

8-rétű, 7¹/₂ ívnyi; Bart Péter nyomdája; Aesopus 111 meséjével. Ismeretlen, de címét közli a „Siebenbürgische Quartalschrift“ 1797-iki V. k. 384. l.

Bibliografia 581. száma, 376. l.

1795. [Kolozsvár.]

[Porunca Împăratului Francisc II. contra militarilor neascultători din varmegia Hinidoriei.] — II. Ferencz császár parancsa a hunyadmegyei engedetlen limitaneus katonák ellen.

Ívrétű (16×27 cm. szedéstükrű) 7 sztl. lapnyi kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysház 2245/1795. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹ [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI... Din mai multe... *Kelte:* In Vienna Austriei, în 3 zile a Lunii lui August 1795.

A rendelet kemény büntetést ígér a szélybéli katonáknak, a kik immár Hátszeg városában is mindenféle ürügy alatt kivonják magukat a katonai szolgálat alól.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Érdekes, hogy e rendelet magyar példánya nem könyv-, hanem pátens-alakban jelent meg.

[1795. Kolozsvár.]

[Rânduiala Guberniumului contra tâlharilor.] — A gubernium rendelete a tolvajok ellen.

Pátens-alakú (33·5 cm. széles szedésű) 26 sornyi szövegű, díszes kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysház 5554/1795 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.] Az előbbi lapon kicsinyített hasonmásban is bemutatjuk, hogy egyúttal a nyomda betűit is megismerhessük.

Incipit: IN NUMELE PRE ÎN... Din mai multe... *Kelte:* In Kluj în luna lui Septemvrie în 28. de zile 1795. (Számmal.) *Aláírásai:* BANFI, Gubernator. — David Sikel, kan[ellariu.] — David Vaina, sekret[eriu.]

A rendelet az Erdély déli határ-vármegyéiben módfelett elszaporodott tolvajok kiirtására minden elfogott tolvaj után 100, agyonütött után 50 rénes forint jutalmat ígér s kijelenti, hogy azok, kik a tolvajoknak szállást adnak s hollétüket eltitkolják: keményen meg-büntettetni, sőt életükkel is adózni fognak.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1795. Balázsfalva.

BIBLIA. — Biblia.

Ívrétű, 10 sztl. és 894+246 kéthasábos lapnyi; nyomtatott II. Ferencz császár uralkodása idején Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában, 1795-ben, a szeminárium nyomdájában.

Előszavában Klain Sámuel balázsfalvi ieromonah elmondja, hogy a Biblia oláhul ugyan 1688-ban Bukarestben már megjelent, de nehézkes fordításban és sokszor érthetetlen nyelvezettel; a mellett nagyon ritka is. Ezért már Aaron Pál fogarasi vladika is hozzáfogott új fordításához, de művét nem fejezhette be s kéziratából sok el is hanyódott. Kiegészítése helyett célszerűségi szempontból az egésztest maga fordította le újból s miután

kéziratát Bob püspök — több tudós ember segítségével — betűről-betűre összehasonlíttatta eredeti görög szövegével és korábbi oláh fordításával s az egyes részek elé rövid tartalmát is kiírta, most teljesen jelenik meg (az ó- és újtestamentum együtt), bár érzi, hogy némely része most is homályos.

Külön levélben menti a nyomdász is hibáit s végső soraiból megtudjuk, hogy az 1793 november 1-én megkezdett nyomtatást 1795 november 15-én fejezte be Gherman ieromonah.

Bibliografia 595. száma, 380–382. l.

1795. [Kolozsvár.]

Consignatio | Specifica Omnium Plantarum, quae in magno houe Prin- | cipatu sponte sua crescunt. (Oláhul is.)

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 7 sztl. lapnyi hivatalos kiadvány, mely az erdélyi főkormánysszék „Opinio deputationis regnicolaris systematicae in cameralibus et commercialibus ordinate circa promotionem agriculturae, manufacturarum, commerciique Transylvanici deprompta“ cz. nagy műve mellékleteként jelent meg és (Neustädter Mihály erdélyi protomedikus összeírásában) latin, német, magyar és oláh nyelven hasábosan közli a növények neveit.

Nyelvtörténeti szempontból rendkívül becses, mert 222 növény régi nevét menti meg a tudomány számára, de jellemző, hogy azért tudós összeírójuk 8 növénynek magyar és 39-nek oláh nevét nem tudta megnevezni, vagy megcsinálni.

Nagyszebeni báró Brukenthal múzeum.

1796. Szeben.

ALEGERE | din toată | PSALTIREA. — Válogatott zsoltárok.

12-rétű 8 sztl. és 92 lapnyi, vörös-fekete nyomású; Kir Neofit Peloponisiós görög művéből oláhra fordítva, az erdélyi főkormánysszék engedélyével nyomtatott Bart Péter szebeni nyomdájában.

Bibliografia 597. száma, 384. l.

1796. Balázsfalva.

ALFAVIT—sau | BUKOAVNĂ. — Ábéczéskönyv.

8-rétű, 40 lapnyi; az oláh iskolák hasznára latin, német, magyar és oláh nyelven nyomtatva a balázsfalvi szeminárium nyomdájában.

Bibliografia 398. száma, 385. l.

1796. Balázsfalva.

TEOLOGIA MORALICEASCĂ. — Morális teologia.

4-rétű 2 kötet, 2 sztl. és 303 meg 1+370 lapnyi; a II. kötet címe: KARTEA A DOAO | A Teologiei Mora-|licești. Nyomatott II. Ferencz császár uralkodása idejében, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával Balázsfalván, 1796.

Előszavát maga a szerző: Klain Sámuel balázsfalvi ieromonah írta.

Bibliografia 600. száma, 385–386. l.

1797. Buda.

ABC | sáu | BUCAVNA. — Abéczéskönyv.

8-rétű 103 lapnyi latin-betűs, oláh-német címlappal; az egyetem betűivel. Ára fűzve 6 kr.

Elől a nyomda Mária Teréziától nyert privilégiumának latin szövege: Bécs, 1779 november 5. (Ellenjegyzték: gróf Eszterházy Ferencz és Csathó Ádám.) Végén oláh-magyar-német vocabularium.

Bibliografia 606. száma, 390—392. l.

1797. Szeben.

BUKOAVNA. — Abéczéskönyv.

8-rétű 69 lapnyi, II. kiadás; Bart Péter szebeni nyomdája. Ára kötve 10 kr.

Bibliografia 607. száma, 393. l.

1797. Szeben.

Kälindar. — Naptár. — Bart Péter nyomdája. Ismeretlen, de bő ismeretét közölte a „Siebenbürgische Quartalschrift“ 1797-iki V. k. 376—384. l.

Bibliografia 608. száma, 393. l.

[1797.] Szeben.

AHILEFS | LA SKIRO. — Kir Metastasio műve. (Utána: Istoria lui Sofronim.)

8-rétű 5 sztl. és 120 lapnyi, 4 rézmetszetű képpel, görögből fordította 1797-ben Bukarestben Jordake Slătinean vel-paharnik; nyomatta Hochmeister Márton szebeni nyomdája. — Ismertette a „Siebenbürgische Quartalschrift“ 1798-iki VI. k. 80—89. l.

Bibliografia 611. száma, 394. l.

1797. [Kolozsvár.]

PUNKTUMURĪ ÎNDREPTĂTOARE. — Útbaigazító pontok.

Ívrétű (14×26 cm. szedéstükrű) 22 sztl. lapnyi (1—6 ívjelzésű) nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 1800/1797 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹

Tartalmazza az erdélyi szász székek és districtumok joghatósága érdekében 1797 szeptember² 22-ikén kelt udvari rescriptum 11 pontból álló szövegét,³ melyet a gubernium Kolozsvárt, 1797 október 13-án adott ki; meg *Estraktuşul* külön cím alá fogva a szász városok közönségét illető 1795 június 22-iki és 1797 szept. 22-iki udvari leíratok 13 paragrafusát.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Jellemző, hogy e rendelet német példánya kivonatossan (csak három lapon) jelent meg.

² Sajtóhibával Dekemvrie van szedve.

³ Ezek a pontok német példányából hiányzanak.

1797. [Kolozsvár.]

[Pardon general împărătesc dat dezertorilor.] — A katonaszökevényeknek adott császári generális-pardon.

Pátens-alakú (38 cm. széles szedésű) 28 sornyi szövegű koronás kezdőbetűs egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányiszék 167/1797. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: PREA... Înălăgând... *Kelte:* Vienna, in 1 Dekemvrie 1796.

A visszatérni akaró szökevényeknek a császár 1797 januárius 1-étől október végéig terjedő időt enged, de azontúl szigorú büntetést ígér.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1797. Szeben.

GRAMMATIKĂ | ROMÂNEASCĂ. — Oláh nyelvtan.

8-rétű 218+1 lapnyi; nyomtatott a felsőbbség engedélyével Verzé Radu hosszúfalúsi pap költségén Bart Péter szebeni nyomdájában 1797-ben. (Számmal.)

A könyv szerzője *Tempé Radu*, az erdélyi nemzeti nem-egyesült iskolák igazgatója, a ki Szebenben kelt 1797 deczember 4-iki előszavában kijelenti, hogy szándéka megtisztítani az oláh nyelvet a belékeveredett idegen elemektől s példákat sorol fel, miként lehet az ily szavakat újakkal — általa alkotott szavakkal — pótolni; de törekvésében oly radikális, hogy nemcsak a magyar-német és szláv szavakat írta, hanem még a latin származásúakat is így írja: *sore*, *soare*-; *omeni*, *oameni*-; *duo*, *doă* helyett.

Bibliografia 612. száma, 394–397. l.

1798. [Kolozsvár.]

[Pardon general împărătesc dat dezertorilor.] — A katonaszökevényeknek adott császári generális-pardon.

Pátens-alakú (39 cm. széles szedésű) 25 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányiszék 37/1798 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: Ku numele... Din acea... *Kelte:* Vienna 18. Noemvrie 1797.

E rendelettel a bécsi haditanács az 1797 október 31-én lejárt jelentkezési határidőt további hat hónappal meghosszabbítja.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1798. Buda.

DUCEREA DE MÂNĂ | KÄTRÄ | CINSTÉ. | Anleitung | zur | Recht-schaffenheit. — A tisztesség kézikönyve.

8-rétű 261 lapnyi; a kis (vagyis triviális) iskolák oláh gyermekei számára rendelt olvasókönyv, baloldalán oláhul, jobboldalán németül; nyomtatott Budán az egyetemi nyomdában, 1798. (Számmal.) Kötetlen 18 kr. Első kiadása 1777-ben (s utána még más kettő) Bécsben jelent meg.

Bibliografia 614. száma, 403. l.

1798. Szeben.

SFÎNTA | și | DUMNEZEIASCĂ | LITURGIE. — Szent és istenes liturgia.

4-rétű 336 lapnyi vörös-fekete (24 és 35 soros) nyomású; II. Ferencz császár és gróf Bánfi György gubernátor idejében, a gubernium engedélyével nyomtatott Bart Péter szebeni nyomdájában. 1798. (Számossal.)

Bibliografia 615. száma, 403. l.

1798. Buda.

RETORIKĂ. — Retorika.

8-rétű 296 lapnyi; először adatott ki oláh nyelven s nyomtatott Budán, a pesti kir. egyetem keleti nyomdájában. 1798. (Számossal.)

Előszavának kelte: Szeben, 1797 július 13-ika s az egész munkát írta [Molnár János,] habár magát nem nevezi meg.

Bibliografia 616. száma, 403–404. l.

1799. Szeben.

VIATA | luî | BETTOLDO, | și | aluî | Bertoldino | fecioruluî | luî; | Dinpreună și aluî | KAKASINO | Nepotuluî | luî. — Bertoldo és fia Bertoldino, meg unokája Kakasino élete.

Kis 8-rétű 44 lapnyi; nyomtatott Bart Péter szebeni nyomdájában, 1799. (Számossal.)

Előszavában a névtelen fordító elmondja e mulattató olasz regény rövid történetét s megnevezi szerzőit is.

Bibliografia 618. száma, 410–411. l.

1799. Buda.

EVANGELIILE | la toate | DUMINECSELE | si | SZÉRBÉTŐRILE preszte tót anul. — Az esztendő minden vasárnapjára és ünnepére való evangelium.

8-rétű 127 lapnyi; másodszor nyomtatott Budán, az egyetem nyomdájában, 1799-ben. (Számossal.) Az 1773-ban elhunyt Biró Dávid 1769-ben megjelent fordításának új kiadása, ugyancsak latin betűkkel és magyar fonetikus átírással. — Ismertette és címlapját közli Dr. Siegescu József: A román helyesírás története (Budapest, 1906.) 122. l.

Bibliografia 620. száma, 413. l.

1799. [Kolozsvár.]

OTDATORINCIASCĂ (OFFIȚIALIS.) — Hivatalos jelentés.

Ívrétű (14×23 cm. szedéstükrű) 3 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányszék 4111/799 sz. alatt küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

A keltezetlen irat egy Londeckből való 1799 április 4-iki hivatalos tudósítás nyomán azokat a borzalmas vérengzéseket sorolja fel, melyeket azon a vidéken a francziák elkövettek.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1799. Buda.

OBSERVAȚII | de | LIMBA RUMÂNESCĂ. — Megjegyzések az oláh nyelvről, Jorgovics Páltól.

8-rétű XVI és 93 lapnyi; a budai egyetemi nyomdában, 1799. (Számmal.)

A Joannovics József verseczi, karánsebesi, lugosi és orsova-mehádiai püspöknek ajánlott könyv előszavában szerző az oláh szavakat mint ama római nemzet nyelvmaradványait mutatja be, melyből egy Julius Caesar és Augustus származott, kiknek nevei maig is benne vannak minden oláh naptárban és egyházi műben. De mivel ettől a nyelvtől az oláh immár nagyon eltért, felvett sok idegen elemével, latinizálja és arra buzdítja véreit is. — Végén annak a három embernek a neve, kik e könyv nyomtatási költségét fedezték.

Bibliografia 621. száma, 413—416. l.

1799. Buda.

LOGIKA. — Logika.

8-rétű 205 lapnyi; nyomtatott Budán a pesti kir. egyetem keleti nyomdájában. 1799. (Számmal.)

Baumeister művének Klain Sámuel által 1781-ben végzett fordítása.

Bibliografia 622. száma, 416. l.

1799. Szeben.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

12-rétű 1 sztl. és 354 lapnyi; két képpel; nyomtatott II. Ferencz császár idejében Bart Péter szebeni nyomdájában.

Bibliografia 623. száma, 416. l.

1800. Szeben.

LEGILE FIREI, | ITIKA ȘI POLITIKA. — A természet törvényei. Etika és politika.

8-rétű 428 lapnyi, két részből álló, két címlappal, de folytatólagos lapszámozással; Bart Péter szebeni nyomdája 1800. (Számmal.)

Baumeister művéből fordította Klain Sámuel.

Bibliografia 625. száma, 417. l.

[1800. Kolozsvár.]

ARUNKARE. — Elő-adás. — Entwurf.¹

Ívrétű (15·5×23 cm. szedéstükrű) 2 lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshoz 2012/1800 sz. a. küldött meg (Kolozsvárt kelt 1800 márczius 13-iki külön kísérőlevéllel) a hatóságoknak.

A keltezetlen írat az 1800 februárius 6-iki udvari decretum alapján ismerteti azokat a szenvedéseket, melyeket Szélső Austriának, vagyis az u. n. Brisgovai kerületnek lakosai a mostani francia háború alatt kiálltak és a keresztyének könyörületességébe ajánlja őket.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ A német példány e czímet igyekszik a másik kettő visszaadni s bár oláh fordítása sem találó, még kevésbbé az a magyar.

1800. [Kolozsvár.]

[Pardon-general împărătesc dat dezertorilor.] — A szökevényeknek adott császári generális-pardon.

Pátens-alakú (35 cm. széles szedésű) 32 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 5904/1800 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: PREA . . . Din multe înștiințeri . . . *Kelte*: In Beci, în 25. Maiu 1800. (Számmal.)

Ez újabb rendeletével a bécsi katonai hadvezetőség július 1-től számított további 8 hónappal hosszabbítja meg a katonaszökevények jelentkezésére kitűzött határidőt.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1800. [Kolozsvár.]

[Dojeneala Guberniumului către locuitorii, ca să se dea la cătănie.] — A gubernium intelme a lakosokhoz, hogy menjenek katonának.

Pátens-alakú (36 cm. széles szedésű) 16 sornyi szövegű nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 6700/1800 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: IN NUMELE . . . Atât . . . *Kelte*: In Kluj în 9. Julie 1800. (Számmal.)

E felszólításra az a tapasztalat adott okot, hogy: a katonaságtól való félelem és a fegyverrel való katonai szolgálatról képzelt irtózás a köznépek elméjét teljesen elfogta.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1800. Buda.

ISTORIE | OUNIVERSALĂ. — Egyetemes történet. I. kötet.

8-rétű XXXII + 436 + XXII lapnyi; nyomtatott Budán, a pesti kir. egyetem keleti nyomdájában, 1800. (Számmal.)

Millot (Signor Milot) lyoni akadémiai tag világtörténelmének ez ó-kori első részét Millershaimi *Molnár* János kolozsvári akadémiai rendes tanár és erdélyi szemorvos fordította oláhra Szebenben 1800 július havában.

Bibliografia 626. száma, 417—418. l.

1800. Balászfalva.

TRIODION. — Böjti énekeskönyv.

Ívrétű 630 lapnyi vörös-fekete (kéthasábos) nyomású, fametszetű címlappal, mely Popovics Péter nyomdász műve; másodízben nyomtatott II. Ferencz császár uralkodása idején Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balászfalvi metropoliában.

Bibliografia 629. száma, 420. l.

1801. Szeben.

ISTORIE | despre | ARGIR | cel frumos, | și despre ELENA | cea frumosă, și pustii | tă crăiasă. — A szép Árgirus és az elpusztított szép Ilona királyné története.

12-rétű 104 lapnyi, nyomtatott Bart Péter nyomdájában, 1801. (Számmal.)

A felsőbbség engedélyével megjelent verses elbeszélés címlapjának további szavai szerint a benne rejlő mese tulajdonképpen annak történetét mondja el, miként foglalta el Erdélyországot Traján a románság császára. Előszavában aztán Barac János Popovics (a szebenmegyei) feleki nem-egyesült tanító bővebben is kifejti, hogy a kik az Árgirus királyfi magyarul írt történetét¹ olvassák s azt hiszik, hogy az tiszta mese, csalódnak, mert Árgirus maga Traján, az elpusztított aranyhajú leány pedig az aranyban gazdag Erdély.²

Bibliografia 631. száma, 421—422. l.

¹ Árgirus királyfi és Tündér Ilona históriájának 1801 előtt három Budán megjelent (1763, 1770 és 1789-iki) kiadása ismeretes; míg 1711 előtti első kiadását Erdélyi Pál találta meg és ismertetette.

² Ujra megjelent Brassóban, 1809-ben.

1801. Szeben.

ACATHIST. — Imakönyv.

12-rétű XVII + 5 sztl. és 197 lapnyi; nyomtatott végig latin betűvel Hochmeister Márton szebeni nyomdájában.

Ezt a könyvet — a címlapon is kitett — szádi Klain Sámuel lelkész, balázsfalvi jeromonach írta s előszavában részletesen kifejti az oláh nyelvnek latin betűkkel való írásának elveit. Az lévén felfogása, hogy akként kell újra írni, miként az ősök, a rómaiak mindent latinizál, a miért aztán ekként ír: qvare, qvat, fiesteqvarui, cine, chiar, ginere, muere, este; az idegen hangzójú szavakat pedig: shi, shátra.

Bibliografia 633. száma, 425—429. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE | DOGMATIKĂ, ȘI MORALICEASCĂ | despre Taine Preste tot.¹ — Dogmatikus és morális teologia. A szentségekről általában.

4-rétű 10 + 102 és 3 sztl. lapnyi, kétmásos, keretes címlappal; nyomtatott II. Ferencz császár és király idejében, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szeminárium nyomdájában, 1801. (Számmal.) Klain Sámuel munkája.

Bibliografia 634. száma, 429. l.

¹ Utána még 15 sornyi szöveg.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE ... despre Taina Botezului etc. — Teologia ... a keresztség szentségéről.

4-rétű 6 és 109 lapnyi. (Mint a 634. sz. a. könyv címlapján.) Klain Sámuel munkája.

Bibliografia 635. száma, 429—430. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE . . . despre Taina Mirului etc. — Teologia . . . a konfirmálás szentségéről.

4-rétű 11 és 30 lapnyi. (Mint a 634—645. sz. a. könyvek címlapján.)
Klajn Sámuel munkája.

Bibliografia 636. száma, 430. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIA despre Taina Pocăaniei etc. — Teologia a bűnbánat szentségéről.

4-rétű 39 és 287 lapnyi. (Mint a 634—636. sz. a. könyvek címlapján.)
Klajn Sámuel munkája.

Bibliografia 637. száma, 430. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE despre Taina Maslului etc. — Teologia az utolsó kenet szentségéről.

4-rétű 6 és 41 lapnyi. (Mint a 634—637. sz. a. könyvek címlapján.)
Klajn Sámuel munkája.

Bibliografia 638. száma, 430. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE despre Taina Preoției etc. — Teologia a papság szentségéről.

4-rétű 13 és 104 lapnyi. (Mint a 644—638. sz. a. könyvek címlapján.)
Klajn Sámuel munkája.

Bibliografia 639. száma, 430. l.

1801. Balázsfalva.

TEOLOGIE despre Taina căsătoriei etc. — Teologia . . . a házasság szentségéről.

4-rétű 14 és 266 lapnyi. (Mint a 634—639. sz. a. könyvek címlapján.)
Klajn Sámuel munkája.

Bibliografia 640. száma, 430. l.

1801. Szeben.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

12-rétű 1 sztl. és 382 lapnyi ; Bart Péter nyomdájában. 1801. (Számmal.)

Bibliografia 641. száma, 431. l.

1801. [Kolozsvár.]

[Pardon-generalimpărătesc dat dezertorilor.] — A katonaszökevényeknek adott generális-pardon.

Pátens-alakú (37 cm. széles szedésű) 35 sornyi szövegű nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányshoz 9343/1801 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: IN NUMELE (csupa kezdőbetűkkel.) Prea înălțatul . . . *Kelte:* În Beciu, în 12. Oktomvrie 1801. (Számmal.)

A hadvezetőség a háborús idők miatti közlekedési nehézségek következtében további négy hónappal, 1802 februárius végéig terjeszti ki a katona-állításra és igazolásra való jelentkezés határidejét.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1802. Szeben.

AKATISTUL ȘI PARAKLISUL | sfinte | KRUCI. — A szent kereszt imádása.

4-rétű 40+1 sztl. lapnyi; görögből oláhra fordította brassói Nikolau György s nyomtatott Kir Hagi Konstantin Popp költségén Bart János szebeni oláh nyomdájában. 1802. (Számmal.)¹

Ajánlja a fordító Poppnak Brassóban, 1801 július 15-én, utána meg Tempé Radul ajánlja nyomtatásra (szintén hozzáintézett levélben) Szebenben, 1802 márczius 11-én.

Bibliografia 643. száma, 432—433. l.

¹ Szebeni 1797-iki kiadását Jorga idézi; *Bibliografia 605. száma.*

1802. Balázsfalva.

APOSTOL. — Apostolok cselekedete.

Ívrétű 1 sztl. és 258 lapnyi vörös-fekete (42 soros) nyomással, fametszetű címlappal, mely *Sandul Tipograf* műve; másodízben nyomtatott II. Ferencz császár idejében Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi mitropoliában.

Bibliografia 644. száma, 433. l.

1802. Szeben.

KALENDAR | ROMĂNESC. — Oláh naptár.

4-rétű 14 levélnyi; Bart János cs. kir. priv. szebeni nyomdájában. A Julian-féle ó-naptár után tartalmazza a Gergely-féle új (német) naptárt is, meg egy fabulát.¹

Bibliografia 646. száma, 434. l.

¹ Boritéka az utolsó lapján: a Bart János könyvkereskedésében található oláh könyvek jegyzéke.

1802. Balázsfalva.

THEOLOGIE . . . despre Taina Euharistiei etc. — Teologia . . . az UrvacSORA szentségéről.

4-rétű 24 és 448 lapnyi, csonka. (Mint a 634—640. sz. a. könyvek czimlapján.) Klain Sámuel munkája.

Bibliografia 648. száma, 434. l.

1802. Szeben.

ISTORIA | SINDIPII | FILOSOFULUI. — Sindipa bölcSész története.

Kis 8-rétű 2 szil. és 140 lapnyi; nyomtatott Pantea Simon költségen Bart János szebeni nyomdájában. 1802. (Számmal.)

A Bibliografia 649. száma, 435. l.

1802. [Kolozsvár.]

[Patens împărătesc monetar.] — Császári pátens új váltópénz ügyében.

Pátens-alakú (36·5 cm. széles szedésű) 19 sornyi szövegű, 2 kezdő-betűs egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánySzek 3178/1802 sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: NOI FRANCIȘK . . . *Incă prin . . . Kelte:* Vienna, 15. Martie 1802.

Miután a 24 és 6 krajczáros pénz „járása“ az elmúlt esztendő utolsó napjával megszűnt 7 krajczáros váltani való ezüst pénzt bocsát ki a császár, melynek márkja 28 forint érő finomságú s ezenkívül 8¹/₂ krajczáros fél Márjásos pénzt is bocsát forgalomba, melynek egész birodalmában 8¹/₂ krajczár, 15 soldi legyen értéke, csupán Tyrolban 9 tyroli krajczár.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1802. Buda.

SFATURILE | A | ÎNȚELEAGERII | CEI | SĂNĂTOASE. — Az egészséges értelem tanácsa.

8-rétű XVI+154 lapnyi; írta Obradovics Dositei, szerb nyelvből fordította dáko-román nyelvre Țichindeal Demeter nemzeti tanító és nyomtatott Budán, a pesti egyetem keleti nyomdájában, 1802. (Számmal.)

Előszavát a fordító Kis Becskereken, 1802 június 2-áról keltezi s benne Martinovics Mihály temesvári püspöki theologia-fordító két 1784-ben megjelent oláh művét említi, melyek mindmáig ismeretlenek.

Bibliografia 651. száma, 435—438. l.

1802. [Kolozsvár.]

KUPRINDEREA PE SCURT | A Invățătorei . . . a celor ce dau porții . . . — Extractussa azon oktatásnak, mely szerint az adót be kell adni.

Ívrétű (14·5×24·5 cm. szedéstükrű) 6 szil. lapnyi (s egy táblázat-mintával kiegészített) nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánySzek 6192/1802 sz. a. küldött meg 1802 július 1-én kelt (hasonló számú) útasításával a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1802. [Kolozsvár.]

TARIFFA . . . la Krăiasca Hărminție dela Turnu roșu. — A Veres-Toronynál lévő Királyi Harminczadi tariffa.

Pátens-alakú (29 cm. széles szedésű) rovatos egyleveles nyomtatvány, mely az 1801 november 2-iki felséges rendelést tartalmazza, de az erdélyi főkormánysszék úgylájszik késedelmesen foganatosította, mivel a példányunkon olvasható hivatalos följegyzés szerint 1802 augusztus 4-én készült el belőle minden nyelvből 200 példány és csak 11133/1802 sz. a. küldetett szét a hatóságoknak. [Bart Péter betűível.]

A határon áthajtott emberek és állatok vámja $1/2$ —12 kr. közt váltakozik benne.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1802. [Kolozsvár.]

[Patens împărătesc monetar.] — Császári monetális pátens.

Ívrétű (14·5×23·5 cm. szedéstükrű) 5 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 8426/1802. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹ [Bart Péter betűível.]

Incipit: NOI FRANȚIȘK (diszes kezdőbetűkkel. Fiind . . . *Kelte:* Vienna în 15 August 1802. (Számmal.)

E rendelet szerint habár a 12 krajczáros pénz beváltási értéke augusztus 31-én megszűnik 1803 márczius 31-ikéig 7 krajczárban elfogadható az egész monarchiában, azután pedig csakis ezüstértékében, belső valora szerint.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hivatalos rájegyzés szerint minden nyelvből 2000 példányt szállított a nyomda 1802 szeptember 2-án.

1802. [Kolozsvár.]

PATENS [monetar al Guberniumulu.] — A gubernium monetális pátense.

Pátens-alakú (35 cm. széles szedésű) 19 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 9332/1802 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹

Incipit: Din mai multe. . . *Kelte:* In Kluj 23 Septemvrie în Anul 1802. (Számmal.)

E rendelet összefügg az előbbivel s az a lényege, hogy mivel kitünt, hogy az emberek nem akarták a 12 krajczáros pénzt 7 krajczárért odaadni, valóságos pénzsziúke támadt s így a kormány kénytelen volt kihirdetni, hogy a 12 krajczáros darabot október 20-ikéig 10 krajczárral, azon túl pedig november 15-ikéig 9 krajczárral váltsák be bankóczédulával.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hivatalos rájegyzés szerint minden nyelvből 2000 példányt szállított a nyomda 1802 szeptember 26-án.

1802. [Kolozsvár.]

[Patens împărătesc monetar.] — Császári monetális patens.

Ívrétű (15×24 cm. szedéstükrű) 5 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 10396/1802. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI FRANȚISK (díszes kezdőbetűkkel) Măcar că . . . *Kelte:* Vienna în 12 Octomvrie 1802.

E rendelet 4 pontban szabályozza az aprópénz forgalmát és megtiltja kivitelét s a vele való üzérkedést, mert noha ez esztendőben már sok milliónyi új peták és u. n. 15 soldí 7¹/₂ krajczáros pénzt bocsátott ki a kormány, alig maradt meg valami belőle, mert felülfizetés (agiotage) és nyereségre törekedő speculatio tárgyává vált s nagyrészt külföldre vitték.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1803. [Kolozsvár.]

SKRIEREA A MIȘELUI STAT | A NORODULUI DIN EMS. — Ems népének szomorú állapotáról.

Ívrétű (15×24 cm. szedéstükrű) 3 sztl. lapnyi nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 344/1803. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹ [Bart Péter betűivel.]

Incipit: Intâmplirile . . . *Kelte:* Dat în Beciu Dekemvrie 14. 1802. (Számmal.) Aláírások nélkül.

Ismerteti azt a sok égést, mely Ems városát e háborús időkben 1777-től kezdve s főleg 1800 április 24-én — a huszárok istállójának kigyúlása következtében — érte és általános támogatásra buzdít, mivel a város azóta nem épülhetett még fel.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hivatalos rájegyzés szerint 2300 példányt szállított belőle a nyomdász 1803 februárius 12-én.

1803. Szeben.

Întru . . . ALFAVITA | SUFLETESC. — Lelki Ábéczé.

4-rétű 267 lapnyi; nyomtatott II. Ferencz császár és gróf Bánfi György gubernátor idejében a nem-egyesültek konzisztoriuma jóváhagyásával, honoldi Popovics János vikárius alatt, Bart János nyomdájában. 1803. (Számmal.)

Bibliografia 656. száma, 443. l.

1803. Szeben.

KALENDARȚI | Romănesc. — Oláh naptár az 1803. esztendőre.

Kis 4-rétű 18 lapnyi, 14 fehér lappal; Bart János priv. nyomdája.

Bibliografia 658. száma, 444–445. l.

1803. Szeben.

KATAVASIERÏ | Grecesc | ŝi | Romănesc. — Görög és oláh imakönyv.

8-rétű 3 sztl. és 232 lapnyi vörös-fekete (27 soros) nyomású, a 44-ik lapon túl csak oláhu; nyomtatott II. Ferencz császár idejében a nem-egyesültek konzisztoriuma jóváhagyásával, Bart János szebeni nyomdájában. 1803. (Számmal.)¹

Bibliografia 659. száma, 445. l.

¹ Egy balázsfalvi 1802-iki kiadását idézi Popp, de ismeretlen; *Bibliografia 647. száma.*

1803. [Kolozsvár.]

[Patensz împărătesc monetar.] — Császári monetális pátens.

Pátens-alakú (34 cm. széles szedésű) 13 sornyi szövegű, egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányszék 2956—2957/1803. sz. a küldött meg a hatóságoknak. [Bart Péter betűivel.]

Incipit: NOI FRANȚIȘK AL DOILEA (díszes kezdőbetűkkel) De lipsă . . . *Kelte:* Vienna 28. Martie 1803. (Számmal.)

Arról szól, hogy a Bécs-városi banko-czédulák közül az 50 forintosokat a kormány beszedei és csupán június végéig fogadja el.

1803. Szeben.

ÎNVĂȚĂTURĂ | . . . pentru | Facerea Răvașelor. — Tanítás . . . szerződések . . . írására.

Kis 8-rétű 1 sztl. és 124 lapnyi; Bart János nyomdája. 1803. (Számmal.)

Bibliografia 661. száma, 445. l.

1803. [Kolozsvár.]

ORĂNDUIALĂ. — Rendtartás. — Vorschrift.

Ívrétű (14 × 24 cm. szedéstükrű) 4 sztl. lapnyi kezdőbetős nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányszék 8729/1803 sz. a küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton betűivel.]

Incipit: După care . . . *Kelte* és aláírása nincsen.

E tenelet a—g pontban szabályozza a katonaságnál és a szélybeli katonai jurisdictioknál a távollévő házas társnak halála meghatározása és a másodszori házasságra való engedelem-kérés iránti teendőket.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1804. Balázsfalva.

ÎNVĂȚĂTURĂ KREȘTINEASKĂ | sau | KATEKISMUL CEL MARE. — Keresztyéni tanítás vagy a nagy káté.

8-rétű 2 sztl. és 150 lapnyi; harmadízben adta ki bővítve Vasilie Nemes, a normális iskolák igazgatója, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával, a balázsfalvi szeminárium nyomdájában 1804.

Bibliografia 667. száma, 449. l.

1804. Szeben.

[Kuvânt pescurt despre ultuirea vărsatului de vacă.] — A tehénhimlő oltásáról.

8-rétű 63 lapnyi, írta Neustädter Mihály erdélyi protomedikus; Bart János szebeni nyomdájában, 1804. (Számmal.) Az erdélyi főkormánysszék német és magyar nyelvű kiadásban is megküldte 6318/1804 sz. a. a hatóságoknak.

Trausch: Schriftsteller-Lexikon III. k. 19. l. — A Bibliografia (669. sz. a. 450. l.) csupán említi.

1804. Szeben.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

Kis 8-rétű 286 lapnyi; nyomtatott II. Ferencz császár idejében Bart János szebeni nyomdájában, 1804. (Számmal.)

Bibliografia 672. száma, 541. l.

[1804. Kolozsvár.]

INSTRUKȚIE ADEKĂ : INDREPTARE. | ACEA CE TREBUE SĂ FAKĂ KU FURĂTORII | DE SARE. — A' SÓ-Praevaricatorokkal való Bánás módgya iránt, ki-adott Útosítás.

Ívrétű (14 × 25 cm. szedéstükrű) 40 sztl. lapnyi (1—10 ívjelzésű) nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 4454/1804 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹

Incipit: Cea în multe kipurî . . . Kelte: Vienna în 16 Martie Anul 1786. Aláírása nincsen.

A rendelet hat részből és 94 pontból áll, s keltéből itélve II. József intézkedéséből keletkezett, de életbeléptetésével — úgylátszik — a gubernium nem igen sietett.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Magyar példányára 6651 szám van nyomtatva.

1804. Buda.

EPISTOLA . . . ad . . . Joannem de Lipszky. — Sinkai György levele Lipszky Jánoshoz. (Latinul.)

Kis 8-rétű VI + 9 lapnyi, egy tabellával; Budae. Typis Regiae Universitatis Pestanae. 1804.

Sinkai e levelében Lipszkyt sajtó alá adott magyarországi térképe (Mappae Geographicae) nyomtatása alkalmából inti az oláh helységnevek helyes írására, mivel azokat sokan hibásan írják latin betűkkel.

Aláírása szerint Sinkai „actualis corrector Typi Valachici penes R. Typographiam Universitatis Pestanae“, előszavából pedig megtudjuk, hogy immár 1774 óta adott ki munkákat és szolgálja az oláh irodalmat.

Bibliografia 673. száma, 451—452. l.

1804. Balázsfalva.

STRASTNIK. — Krisztus kínszenvedésének könyve.

Ívrétű 1 sztl. és 218 lapnyi vörös-fekete (42-soros, kéthasábos) nyomású, fametszetű címlappal; harmadízben nyomtatott II. Ferencz császár idejében, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi metropoliaiban, 1804.

Bibliografia 647. száma, 452. l.

1804. Balázsfalva.

THEOLOGIE | DOGMATIKA. — Dogmátikus teológia.

Kis 8-rétű 3 kötet, 471, 402 és 478 lapnyi; a fiatal oláh klerus tanulására nyomtatott Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szeminárium nyomdájában.

Fordította ifj. Kaiian Demeter teológiai tanár, több társával.

Bibliografia 675. száma, 452—455. l.

1805. Brassó.

PATIMILE, | și MOARTEA a Domnului... Is. Hs. — Krisztus urunk szenvedései és halála.

Kis 8-rétű 2 sztl. és 432 lapnyi, versekbe foglalta Aaron Vasilie ügyvéd; nyomtatott Kir Bogics Kostandin költségén Schobel György brassói nyomdájában. 1805. (Számmal.)

Előszavának kelte: Szeben, 1804 október 29.

Bibliografia 676. száma, 454. l.

1805. Balázsfalva.

KARTE | DE ÎNVĂȚĂTURII KREȘTINĂȘTI. — Keresztyéni tanítások könyve.

4-rétű 3 kötet; 4+458, 4+418 és 4+451 lapnyi; a világ hiábavalóságairól s az ember kötelességeiről a Szentírásból kiszedve s oláh nyelvre fordítva kiadta Bobb János fogarasi vladika; nyomtatott a balázsfalvi szeminárium nyomdájában. A II. kötet címlapján 1806 látható és úgylátszik a III. kötet után nyomtatott.

Bibliografia 677. száma, 454—455. l.

1805. [Brassó.]

Bukoavnă. — Ábécéskönyv.

8-rétű 5 ívnyi; nyomtatott Kir Bogics Kostandin költségén Schobel György nyomdájában.

Gross: Kronstädter Drucke 933. sz. nyomán a Bibliografia 678. száma, 455. l.

1805. Szeben.

CEASOSLOV. — Horologium.

Kis 8-rétű 2 sztl. és 365 lapnyi; nyomtatott (kétféle betűvel) II. Ferencz császár idejében Bart János szebeni nyomdájában; 1805. (Számmal.)

Bibliografia 679. száma, 455. l.

1805. [Kolozsvár.]

[Poruncă împărătească contra călcăreii orânduialelor celor pentru beteşuguri alipitoare.] — Császári parancs a ragadó-betegségek iránt kiadott rendszabások általhágása esetére.

Ívrétű (14×24 cm. szedéstükrű) 6 sztl. kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányszék 5385/1805 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: NOI... Fiind că... *Kelte:* Vienna, în 21. Maiu 1805. (Számmal.)

A fontos rendelet 13 pontban szabályozza a ragadós betegségektől való védekezés ügyét és oly szigorú, hogy pl. 10—20 esztendőig tartó rabsággal bünteti azokat, a kik a határon felállított tisztuló (Contumázt) házat elkerülik vagy belőle megszöknek.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1805. Buda.

DATORINȚELE | A | SUBDAȚILOR ADECĂ SUPTPUȘILOR, |
cătră | MONARHUL | LOR. — Az alattvalók kötelességei uralkodójuk iránt.

Kis 8-rétű 3 sztl. és 53 lapnyi, az oláh nemzeti iskolák használatára németből fordítva s bővítve kiadta Obrádovics Gergely, a bánáti katonai nemzeti iskolák igazgatója és nyomtatott Budán, a királyi magyar egyetem nyomdájában, 1805. (Számmal.)

Bibliografia 680. száma, 455—456. l.

1805. Buda.

MINEUL. — Minia. Egyházi szertartáskönyv az esztendő napjaira.

Ívrétű 12 kötet vörös-fekete (41—48 soros kéthasábos) nyomású, minden hónap anyaga külön kötetben, melyeknek száma nem címlapjaikon, hanem az egyes íveken van jelezve, kezdve januáriuson, nem szeptemberen, mint az eddigi egyházi év. A kötetek terjedelme a következő: Januárus 4 + 221; Februárus 6 + 140; Márczius 4 + 126; Április 4 + 120; Május 4 + 127 + 3; Június 3 + 105 + 1; Július 3 + 150; Augusztus 4 + 147 + 4; Szeptember 6 + 205 + 4; Október 3 + 175; November 3 + 191 és Deczember 3 + 193 levél.

Ez a munka kétféle címlapú kiadásban került ki a pesti egyetem budai nyomdájából, hol 1804-ben kezdték nyomni. A Magyar- és Erdélyország számára szánt példányok címlapján az olvasható, hogy II. Ferencz római császár és apostoli király idejében Stratimirovics István karlóczai érsek és metropolita jóváhagyásával készült; míg az Oláhországnak szánt példányokon ez a rész így hangzik: Készült Kir Dositei, Ungrovlahia mitropolitája jóváhagyásával és János Konstandin Aleksandru Ipsilant oláhországi vajda napjaiban Kir Josif argesi püspök buzgólkodásával.

Egyebekben a kétféle példányok teljesen egyeznek, csupán címlapjaik negyedik sorukban van az a kis változás, hogy az október—februáriusi köteteken *Filaret*, a márczius—szeptemberiekén pedig *Kesarie* rimniki püspökök nevét találjuk, mint a kiknek 1780-ban megjelent hasonló munkájuk után nyomult ez a bővített s javított díszesebb budai kiadás. Elő-

szavából megtudjuk egyébként, hogy ezt a kiadását Molnár János kolozsvári akadémiai tanár, szemorvos kezdte nyomtatni s el is készült négy hónapi kötetével, a mikor könyörgésére József argesi püspök vállalta el véghezvitelét, külön függelékben tüntetvén fel sajtóhibáit.

Bibliografia 668 és 681. száma, 450 és 456–461. l. — *Hiányosan: A m. kir. egyetemi nyomda címjegyzéke* 253. l.

1805. Buda.

Povățuirea | kătră | Invățătura Sokoatei | saŭ | ARITMETIKA. — Tanácsadó a számvetés megtanulására.

Kis 8-rétű 90 lapnyi; az oláh iskolák használatára készíté Obradovics Gergely igazgató, Budán a pesti egyetem nyomdájában. 1805. (Számmal.)

Előszavából megtudjuk, hogy nyomtatási költségét Ruja Pál valaholgy határozredí „Unterleitenant“ fedezte.

Bibliografia 682. száma, 461–462. l. — *Hiányosan: A m. kir. egyetemi nyomda címjegyzéke* 253. l.

1805. [Brassó.]

Oktoih mic. — Nyolczhangú, kis énekeskönyv.

8-rétű 200 lapnyi; nyomtatott Kir Bogics Katalin költségén Schobel György nyomdájában.

Gross id. m. nyomán Bibliografia 683. száma, 462. l.

1805. Kolozsvár.

ORTOGRAPHIA | LATINO | VALACHICA. — A latin-oláh helyesírás.

8-rétű 10+38 lapnyi; nyomtatott a kolozsvári református collegium betűivel. Nyelvtani szabályait külön lapszámozással egy Gesnerből fordított elbeszélés követi S. Ch. jelzéssel, a miből következtetve szerzőjéül Samuel (vagy Stephanus) Kőrösi-t gondolják.¹ Előszavának kelte: Kolozsvár, 1805 május 26.

Bibliografia 684. száma, 462–463. l.

¹ Írásmódját ismertette Siegescu id. m. 199. l.

1805. Szeben.

PENTIKOSTARION. — A husvét és pünkösd közti 50 nap énekeskönyve.

Ívrétű 1 sztl. és 362 lapnyi vörös-fekete nyomású (41 és 50 soros, kéthasábos) nyomású; számos képpel, melyek közül a címlapot metszette: G. F. Nyomatott II. Ferencz császár idejében Bart János szebeni nyomdájában, 1805.

Bibliografia 685. száma, 463. l.

1805. Szeben.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

4-rétű 230 lapnyi; nyomtatott másodízben II. Ferencz császár idejében Bart János szebeni nyomdájában; a nyomdász előszava szerint rimniki (1779-iki) kiadása nyomán.

Bibliografia 686. száma, 463. l.

1805. Buda.

ELEMENTA | LINGVÆ | DACO-ROMANÆ | SIVE | VALACHI-
CÆ. — A dáko-román vagyis oláh nyelv elemei; latinul.

8-rétű 110 lapnyi, Sinkay György műve; Budae. Typis Regiae Uni-
versitatis Pestanae. 1805.

Előszavából megtudjuk Sinkaitól, hogy művét azért adta ki újra,
mivel szádi Klain Sámuel, Tertina Mihály, perecseni Nagy László közre-
működésével 1780-ban [Bécsben] megjelent első kiadása immár nagyon
ritka, habár utána 1788-ban müllersheimi Molnár János is adott ki [Bécs-
ben] egy oláh nyelvtant, Budai (Deleán) János consiliarius pedig egy
oláh-latin szótáron dolgozik.¹

Bibliografia 687. száma, 464–466. l. — Czimlapja hasonmását ld. *Siegescu*
id. m. 163. l.

¹ Ez azonban soha sem jelent meg.

[1806.] Szeben.

Aaron Vasilie: Verşurî veselitoare. — Tréfás versek, Aaron Vazultól.

VERSURÎ
VESELITOARE
LA
Zioa Numelui
EXTELLENȚIEI SALE DOMNULUI
DOMN
IOANN BOBB
VLĂDIKUL FĂGĂRAȘULUI
ȘI
A Prea Înaltei Kesaro-Kraesti Marimi
dinlontru Sfeatnik al Statului.

SIBII,

În Tipografia lui Ioann Bart.

Értelme, magyarul: Tréfás [üdvözlő] versek Bobb János fogarasi
vladika és ő cs. kir. Felsege belső államtanácsosa ő Excellentiája nevenap-
jára. Szeben. Bart János nyomdája.

8-rétű 16 (számokkal számozott) lapnyi (9×15 cm. szedéstükrű) mellé-
kelt kiállítású keretes címlappal. Hátlapján négy sornyi latin üdvözlővers,
aláírva: Michael Tertina, In Regiae Magno-Varadinensis Academiae Archi-
Gymnasio Humaniorum Litterarum Professor Publicus Ordinarius. — Azután,
a 3-ik laptól végig (csinos fejlécz alatt) verses oláh üdvözlő, aláírva:

Sibiŷ, 7. zile Januarie 1806. Vasilie Aaron, Jurat în Marele Prinŷipat al Ardealului Prokurator.

Kezdetre: Lucru foarte minunat | În vis mie arătat | Astă noapte, cum durmeam, | A fi răpit mă vedeam | cătră culmea *Pindului* | Pe zidul Parnasului | Şedeam pre piatră cumplită | În patru cornuri cioplită.

Tartalma szerint egy álmát mondja el benne a költő, mely szerint a Parnassusra vitetvén ott találta Apollót arany koszorút tartván kezében, melyről azt mondá neki, hogy az Bobb János püspökre vár stb.

Erdélyi Nemzeti Múzeum Könyvtára.

1806. [Kolozsvár.]

ÎNŞTIINCEARE. — Értesítés.

4-rétű 4 sztl. lapnyi kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 1158/1806 sz. a. küldött meg a hatóságoknak.

E keletnélküli nyomtatvány tulajdonképpen Hochmeister Márton kolozsvári könyvkereskedő előfizetési felhívása következő című kiadványáról:

„А У М И Н А Т Ъ, А Б В Ц Ъ Т Ъ Р Ъ Д Е С П Р Е Ч Е Л М А И Л Е С Н Е, Т А Р Е Ш И Ш И С Т Ъ Т Ъ Т О Р И А П О Т Р И Ц
Б А Ф О К С А В И М ещешег ал зидурин, каре нуман дин презецн де пзмжнт, ши дин ко-
перншурн де пае стз спре ажвторюа ши фолосва шещин дин презнз кз 22 де нисоаме

Értelme, magyarul: Világosított tanítás a legolcsóbb, legerősebb és legtartósabb tűzálló építés-mesterségről, mely csupán föld-falakból és szalma-fedélből áll. A közönség segítségére és hasznára, 22 ábrával.

A 3 részből álló könyv fejezeteiből megtudjuk, hogy a vályogtéglából készült falakra rakott fedél neve Havaner s valóban tűzálló. — Ára 2 magyar forint, de megjelent-e ismeretlen.

A könyv — miként hasonmásunk mutatja — apró, új fajta, csinos, gömbölyű betűvel van nyomva, mely most először tűnik fel e nyomtatványokon.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1806. [Kolozsvár.]

[Proclamaŷia Împăraŷtului Francisc II. după pacea cu Napoleon.]
— II. Ferencz kiáltványa a Napoleonnal kötött béke után.

Ívrétű (15×25 cm. szedéstükrű) 2 sztl. lapnyi kezdőbetűs nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányzók 1503/1806. sz. a. küldött meg a hatóságoknak. [Hochmeister Márton előbbi betűivel.]

Incipit: NOI . . . Pace am căştigat . . . *Kelte:* (német példánya szerint) Bécs, 1806 februárius 1.

A császár azt a gondolatot fejezi ki e népeihez intézett kiadványában, hogy nem talál nagyobb boldogságot és dicsőséget a pihenés óráiban, mint hogy atyja lehessen derék népeinek.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1806. [Kolozsvár.]

DESPRE GENERAL PARDON. — Generális-pardon.

Pátens-alakú (34·5 cm. széles szedésű) 35 sornyi szövegű egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormányország 2613/1806. sz. a. küldött meg a hatóságoknak.¹ [Bart Péter betűivel.]

Incipit: PREA... Kesaro... *Kelte*: In Vienna in a 2 zi Martie 1806.

E rendelettel II. Ferencz császár a katonaszökevények lejárt jelentkezési idejét hosszabbítja meg május 1-től december utolsó napjáig.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

¹ Hivatalos rájegyzés szerint a nyomdász 4700 példányt szállított belőle 1806 május 12-én.

1806. Buda.

Adplausus | ... Samueli Vulkán | Graeco-catholico Epicopo | Magno-Varadineusi etc. etc.

4-rétű 8 lapnyi, háromnyelvű üdvözlő irat; Budae. Tipis Regiae Universitatis Hungaricae. 1806.

Benne 2 oláh vers (G. S. de S.) Sinkaitól, 1 magyar vers, írója: a' Pesti magyar Universitasban tanuló Ifjuság' nevében Marsinai Pap István, Földmérő és 1 latin vers Farkas Konstantin jur. auditor emeritustól.

Bibliografia 689. száma, 471. l.

1806. Buda.

KALENDARIU. — Naptár az 1806. esztendőre.

8-rétű, csonka; mellékletül Klain Sámuel „Istoria Romănilor“ cz. művének 1—34. lapja; Budán, a pesti egyetem nyomdájában.

Bibliografia 691. száma, 475—476. l.

1806. Brassó.

OROLOGION | adecă, | CEASOSLOV BOGAT. — Horologium.

4-rétű, 4 sztl. és 616 lapnyi vörös-fekete (29 soros) nyomású, több képpel; nyomtatott I. Ferencz ausztriai császár idejében Bogics Konstantin és János költségén a brassói kiváltságolt nyomdában 1806. (Számmal.)

Előszavát írta Stefanovics János brassói (bolgárszegi) lelkész.

¹ Egy 1808-iki balászfalvi kiadását Popp idézi; *Bibliografia 737. száma.*

1806. Buda.

ISTORIA | LUKRURILE, și ÎNTÂMPLĂRILE | ROMĂNILOR. — Az oláhok története.

8-rétű, 3 sztl. és 72 lapnyi, írta szádi Klain Sámuel lelkész, a pesti egyetemi nyomda oláh cenzora és revizora; Budán, a pesti kir. egyetem nyomdájában. 1806. (Számmal.)

Az 1806—1807-iki oláh naptárak mellékleteként jelent meg, de mivel szerzője 1806 május 13-ikán meghalt, a 35-ik laptól kezdve Sinkai folytatta.

Bibliografia 695. száma, 479—481. l.

1806. Buda.

Inştiinţare. — Értesítés.

Ívrétű 2 ívnyi, oláhul és németül hasábosan nyomtatva Budán, a pesti egyetem nyomdájában; Klain Sámuel „Dictionarium latino-valachico-germanico-hungaricum“ cz. művének előfizetési felhívása, melyben május végére kérte az előfizetési díjak beküldését.

Bibliografia 696. száma, 481—482. l.

1806. Buda.

DATORINŢELE | SUPUŞILOR. — Az alattvalók kötelességei.

Kis 8-rétű 59 lapnyi, az oláh iskolák használatára nyomtatta saját költségén Budán, a kir. magyar egyetemi nyomda, 1806. (Számmal.) Kötetlen 10 krajczár.

1805-iki kiadásának bővített nyomata, címlapján a magyar címerrel.

Bibliografia 698. száma, 485. l.

1806. Szeben.

Evangelie. — Evangelium.

Ívrétű 178 lapnyi, Bart János szebeni nyomdájában; egyetlen példánya sem ismeretes.

Bibliografia 699. száma, 485. l.

1806. Buda.

ÎNVĂŢĂTURĂ KREŞTINEASCĂ. — Keresztyéni tanítás.

Kis 8-rétű 4 sztl. és 176 lapnyi; az oláh iskolák használatára nyomtatta saját költségén Budán a kir. magyar egyetemi nyomda, 1806. (Számmal.)

Bibliografia 700. száma, 485—486. l.

1806. Buda.

POVĂŢUIRE | cătră | ARITMETIKĂ. — Számvetéstan.

Kis 8-rétű 102 lapnyi; az oláh iskolák használatára nyomtatta saját költségén Budán a kir. magyar egyetemi nyomda, 1806. (Számmal.) Kötetlen 12 krajczár.

Bibliografia 701. száma, 486. l.

1806. Buda.

POVĂŢUIRE | cătră | EKONOMIA de KÂMP. — Tanácsadó a mezei gazdaságra.

Kis 8-rétű 223 + 15 lapnyi; az oláh iskolák használatára nyomtatta saját költségén Budán a kir. magyar egyetemi nyomda, 1806. (Számmal.) Kötetlen 30 krajczár.

Bibliografia 702. száma, 486. l.

1806. Szeben.

Psaltire. — Zsoltárkönyv.

PSALTIREA | Prorokuluî | şi | Împăratuluî | DAVID. | Tipărită | în zilele prea luminatuluî, şi | prea înălţatuluî | împărat | FRANCISKUS | AL | DOILEA. | SIBIL, | în Tipografia lui Joann Bart. | 1806. (Számmal.)

8-rétű (8×14 cm. szedéstükrű) 286 lapnyi, keretes címlappal, hátán Dávid király, 270 lapján meg Szűz Mária fametszetű képe, utolsó két lapja nagyobb betűvel; egy fejlécczcel és néhány kis kezdőbetűvel; nyomtatott Bart János szebeni nyomdájában.

A hűküllővári görög-katholikus egyházé. A Bibliografia (704. száma, 486. l) csupán eml.ti.

1806 Buda.

REGULELE | ŞKOLASTICESTŰ. — Iskolai szabályok.

8-rétű 32 lapnyi; a magyarországi s vele egyesült részek oláh iskolái használatára nyomatta saját költségén Budán a kir. magyar egyetemi nyomda. 1806. (Számmal.) Kötetlen 5 krajczár.

Bibliografia 705. szám, 486—487. l.

1806. Szeben.

SLUJBA, | LA | pomenirea celuî întru sfinţi Părinteluî nostru | NIFON | Patriarchul Țarigraduluî. — Szent Nifon konstantinápolyi patriarcha emlékezetének szertartása.

4-rétű 2 sztl. 56+4 lapnyi; görögből oláh nyelvre fordítva saját költségén nyomatta Kir Josif argesi püspök Bart János szebeni nyomdájában. 1806. (Számmal.)

Szent Nifon fejét és félkezét az argesi kolostor őrizvén, mivel ő nincs felvéve a Minologion-ban nemrég kieszközölt ünnepeltetése emlékére adta ki a püspök a szertartás menete leírását oláhu is.

Bibliografia 706. száma, 487—488. l.

1807. [Kolozsvár.]

ȚIRKULARIU | Despre Baniî de aramă câte de 30 şi de 15 Krăiţari. Karîi săvor rân- | duî să umble. | — Kerülő-levél a 30 és 15 krajczáros réz-pénznek közönséges folyásban léjendő bocsátásáról.

Ívrétű (17.5 cm. széles szedésű) egyleveles nyomtatvány, melyet az erdélyi főkormánysszék 2688/1807 sz. a. április 16-án küldött meg a hatóságoknak.

Incipit: Înălţatul Împărat . . . Kelte: In Beciû. Aláírása nincsen.

E váltópénz forgalomba bocsátásával a rendelet szigoruan hangsulyozza a vele való üzérkedés tilalmát, hivatkozván az 1802 október 12-iki erre vonatkozó királyi pátensre is.

Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.

1807. Szeben.

Perirea a doi Iubiți | adecă : | Jalnica întâmplare | alui | PIRAM și TISBE. — Két szerelmes pusztulása, vagy Píram és Tisbe siralmas esete.

8-rétű 52 lapnyi (csonka) a nagyváradi püspöki könyvtárban; írta Vasilie Aaron erdélyi ügyvéd és maga költségén nyomatta ki Bart János szebeni nyomdájában, 1807. (Számmal.)

Bibliografia 709. száma, 492. l.

1807. Szeben.

AKATIST. — Imakönyv.

12-rétű 3 sztl. és 469+3 lapnyi vörös-fekete (20 soros) nyomású, néhány képpel; először nyomtatott Budán, a kir. egyetemi nyomdában. 1807.

Bibliografia 710. száma, 492. l.

1807. Szeben.

AKATIST. — Imakönyv.

12-rétű 2 sztl. és 499 lapnyi vörös-fekete (20 soros) nyomású, szent Miklós arczképével; Bart János szebeni nyomdájában. 1807. (Számmal.)

Bibliografia 711. szám, 493. l.

1807. Buda.

KALENDARIU. — Naptár az 1807-dik esztendőre.

8-rétű, Moldován J. M. balázsfalvi kanonok könyvtárában; Budán, a pesti kir. egyetem nyomdájában. Mellékletéül Klain Sámuel Istoria-jának második része.

Bibliografia 712. száma, 493. l. (Hiányosan ismertetve.)

1807. Buda.

KARTE DE MĂNĂ | pentru | Bine Orânduita | EKONOMIE. — A jó gazdaság kézikönyve.

Kis 8-rétű 12 sztl. és 168 lapnyi az oláh szántóvetők hasznára szerb nyelvből oláhra fordította 1805-ben Obradovics Gergely iskola-igazgató és nyomtatott Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában. 1807. (Számmal.)

Ajánlja a fordító Fogarasi Tamás lippai királyi kamaraispánnak (Oberchinez) Karánsebesen, 1806 januárius 1-én.

Bibliografia 713. száma, 493–497. l. — Hiányosan : A m. kir. egyetemi nyomda címjegyzéke 293. l.

1807. Nagyvárad.

CARMEN | . . . Domino | SAMUELI VULKÁN. —

4-rétű 8 lapnyi, a nagyváradi püspöki könyvtárban; nyomtatott (sungtibus F. B.) Nagyváradon máramarosi Gottlieb Antal nyomdájában. Irta Kováts Demeter gör. kath. másodéves theologiai tanuló abból az alkalomból, hogy Vulkán nagyváradi gör. kath. püspök felszentelése után szék-helyére visszatért.

Bibliografia 717. száma, 498. l.

1807. Brassó.

FLOAREA | DARURILOR. — Adományok virága.

Kis 8-rétű 4 sztl. 173+2 lapnyi, másodizben nyomtatott oláhul¹ II. Ferencz császár és gróf Bánfi György gubernátor idejében a nem-egyesült konzistorium jóváhagyásával Bogics Konstantin és János költségén Brassóban, Henning János priv. nyomdájában, 1807. (Számmal.)

Előszavát írta Stefanovics János Jereĭ brassói (bolgárszegi) lelkész. *Bibliografia* 718. száma, 498—499. l.

¹ Első oláh kiadása ugyanis (görögből fordítva) 1700-ban a snagovi kolostorban jelent meg; *Bibliografia* 119. száma.

1807. Buda.

OGLINDĂ | arătată | Omului înțelept. — Az okos ember elé tartott tükör.

8-rétű 9 sztl. és 158 lapnyi; nemzete haladására írta 1801-ben Horga (Popovics) Miklós, aradmegyei szőlősi görög-nemegyesült lelkész és nyomtatott Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában, 1807. (Számmal.)

Ajánlja szerző Avakumovics Pál aradi, nagyváradi, jenei¹ és halmágyi görög-keleti püspöknek, valamint gyoroki Edlspacher Zsigmond cs. kir. apostoli tanácsos, aransarkantus vitéz-, aradmegyei alispánnak. Az erkölcsi irányú rajzokat itt-ott történeti elbeszélések vagy versek szakítják meg, így pl. Világosvár történetéről, Pánkota, Borosjenő, Arad multjáról; Alexandra Pavlovna magyar nádornét sírató 1801-iki versek, stb.

Bibliografia 720. száma, 500—502. l.

¹ Írva így: Jenopoli.

1807. Balázsfalva.

DUMNEZEEȘTILE | LITURGIĂ. — Istenes liturgiák.

4-rétű 2 sztl. és 204 lapnyi vörös-fekete nyomású, Krisztus képével, a balázsfalvi érseki könyvtárban; nyomtatott harmadizben II. Ferencz császár uralkodása idejében, Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával a balázsfalvi szemináriumi nyomdában, 1807.

Bibliografia 721. száma, 502—503. l.

1807. Buda.

POLUSTAV. — Imakönyv.

8-rétű 2 sztl. és 683+4 lapnyi, vörös-fekete (kétféle betűs) nyomású, 2 képpel, a nagyváradi gör. keleti templom és a nagyszebeni érseki könyvtárban; nyomtatott Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában 1807. (Számmal.)

Bibliografia 724. száma, 503. l.

[1807.] Nagyvárad.

PROPEMICON | Honoribus . . . SAMUELIS VULKÁN. (Latinul.)

4-rétű 8 lapnyi verses, a nagyváradi püspöki könyvtárban; dicatum a T. P. V. C. abból az alkalomból, hogy Vulkán nagyváradi gör. kath. püspököt 1807 június 7-én Bobb¹ János fogarasi püspök felszentelte; máramarosi Gottlieb Antal nagyváradi nyomdájában.²

Bibliografia 725. száma, 504. l.

¹ Irva magyarosan így: Babb.

² Popp följegyzése szerint hasonló jelent meg oláh nyelven is Balázsfalván; *Bibliografia* 730. l. De egyetlen példány sem ismeretes,

1807. Brassó.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

4-rétű 4 sztl. és 320 lapnyi, Dávid király képével; bővített első kiadása¹ megjelent I. Ferencz ausztriai császár uralkodása idejében Kir Bogics Konstantin és János testvérek költségén Henning János brassói priv. nyomdájában. 1807. (Számmal.)

Utolsó lapján: Stefanovics János brassói lelkész és Barac János normális tanító fáradozásával.

Bibliografia 726. száma, 504. l.

¹ Úgy értendő, hogy ez bővebb az eddigi szokásos zsoltárkönyveknél.

1807. Nagyvárad.

SALUTATIO . . . SAMUELEM VULKÁN. (Latinul.)

4-rétű 8 lapnyi verses, a nagyváradai püspöki könyvtárban; a gör. kath. szeminárium részéről Vulkán püspök inauguratiója napján, 1807 június 29-én ó-naptár szerint; máramarosi Gottlieb Antal nagyváradai nyomdájában.

Bibliografia 728. száma, 504–505. l.

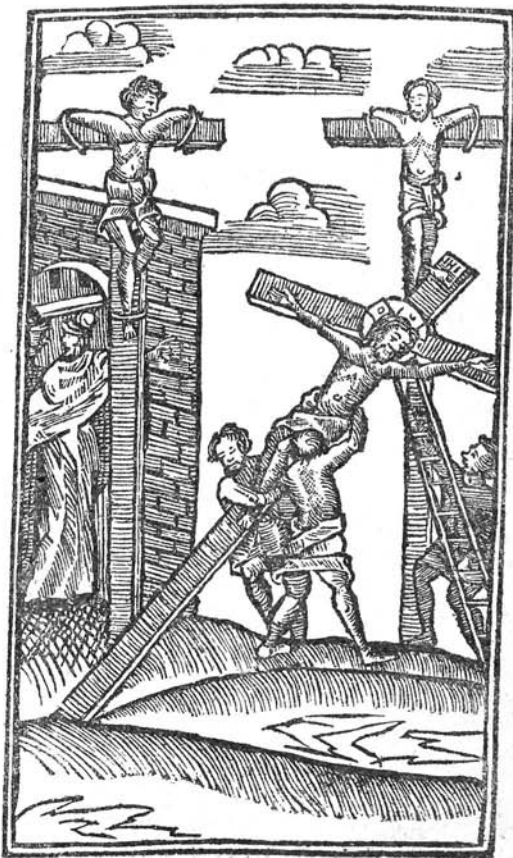
1808. Szeben.

PATIMA | și | MOARTEA |
Domnului și Mântuitorului |
nostru | ISUS HRISTOS. —
Jézus Krisztus urunk szen-
vedései és halála.

8-rétű VIII + 360 lapnyi, fametszetű képekkel, melyek közül egyet bemutatunk; Vasile Aaron erdélyi ügyvéd verses műve, melyet itt-ott javítva, másodízben sokak költségével nyomtatott Bart János szebeni nyomdájában, 1808. (Számmal.)

Szebenben, 1808 márczius 25-én írt előszavában szerzője elmondja, hogy művének első (1805-iki) kiadása teljesen elfogyott s mivel főleg Oláhországban és Moldovában kelt el sok példánya, most újra kiadja barátai könyörgésére, mivel verseit a templomokban is nagy áhitattal hallgatják.

Bibliografia 732. száma, 520–522. l.

[1808.] Balázsfalva.

ÎNȘTIINȚARE | despre râdikarea | kapitulumului în Blaj. — Jelentés a balázsfalvi káptalani ülés lefolyásáról.

8-rétű 1 sztl. és 80 lapnyl, nyomtatott a balázsfalvi szeminárium nyomdájában; Bobb János fogarasi vladika jelentése klérusához¹ a káptalan 1808 július 1-én tartott ülésén, Koszta István guberniumi tanácsos,² id. Kaian Demeter és Efram Sirul beszédei kíséretében.

Bibliografia 733. száma, 522–524. l.

¹ Benne: Méhesi Ábraham archidiakonus és Vajda Demeter kancellárius.

² Ez a beiktatásra Vajna Dávid guberniális secretarius kíséretében jött el.

1808. Szeben.

BUKOAVNĂ. — Ábécéskönyv.

8-rétű 64 + 2 lapnyi, némely része görögül is; Bart János szebeni nyomdájában. 1808. (Számmal.)

Bibliografia 734. száma, 525. l.

[1808.] Buda.

KALENDARIU. — Naptár az 1808-ik esztendőre.

8-rétű 20 levél, mellékletül Sinkai oláh krónikájának 1–40 lapja; nyomtatott Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában.

Bibliografia 735. száma, 525. l.

1808. Buda.

EPITOMUL | sau | SKURTE | ARĂTĂRI | Pentru | Sânta Besearică. — A szentegyház rövid foglalata.

8-rétű 8 sztl. és 80 lapnyi, papok és diákonosok számára fordította Tichindeal Demeter kisbecskereki lelkész; nyomtatott Duka Kristóf grabácsi kereskedő költségén Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában. 1808. (Számmal.)

Ajánlja a fordító Avakumovics István temesvári, lippai és becskereki püspököknek.

Bibliografia 738. száma, 526–530. l. — *Hiányosan: A m. kir. egyetemi nyomda címjegyzéke* 254. l.

1808. Brassó.

FLOAREA | DARURILOR. — Adományok virága.

8-rétű 4 sztl. és 172 + 1 lapnyi, előbbi (1807-iki) kiadásának majdnem betűszerinti új lenyomata; másodízben nyomtatott Herfurt Frigyes brassói priv. nyomdájában. 1808. (Számmal.)

Bibliografia, 740. száma, 531. l.

1808. Buda.

FUNDAMENTALNICE | LEGÏ | PENTRU | GRANIȚA | MILÏ-TĂREASCĂ | al | Karlstaduluï, Varasdinuluï, Banatuluï | Slavonieï, și a Bănatuluï. — Károlyváros, Varasd, Szlavonia és a Bánát katonai határ-őrvidékének alaptörvényei.

Ívrétű 60 + 1 lapnyi, Budán, a magyar egyetemi nyomdában. 1808. (Számmal.)

A 155 pontból álló szabályzatot I. Ferencz ausztriai császár 1807 augusztus 7-én kelt decretuma előzi meg.

Bibliografia 743. száma, 532. l.

1808. Buda.

ADUNARE | DE | LUKRURÏ | MORALICEȘȚI. — Erkölcös dolgok gyűjteménye.

8-rétű 12 sztl. és 104 lapnyi, összeszedte Obrádovics Dositeï és dáko-román nyelvre fordította Țichindeal Demeter kisbecskereki lelkész. I. rész. Budán, a kir. magyar egyetemi nyomdában. 1808. (Számmal.)

Ajánlja a fordító Obradovics Gergelynek, a temesvári iskolák tiszteletbeli igazgatójának.

Bibliografia 744. száma, 532–534. l.

1808. Szeben.

Oktoih mic. — Kis énekeskönyv.

Csonka címlapja alsó felén: Tipăritusau cu keltuiala luï Simeon | Pántea din Sălciu. | SIBIÏ, | În Tipografia luï Joann Bart. | 1808. (Számmal.)

8-rétű (8 × 14 cm. szedéstükrű) 350 — arabszámmal számozott — lapnyi csonka; keretes címlapja szegletében a Barthék kiváltságát alkotó koronával, benn néhány művészi fejlécczel és záródisszsel, meg a Bartnyomda ismert csunya kis kezdőbetűivel; nyomtatott a szolcsvai Pántea Simon költségén és (a 3. lapon olvasható külön cím szerint) sajtó alá rendezte Kukuzel János.

Nagybudai gör. keleti egyházé. — A Bibliografia (745. száma, 534 l.) csupán említi.

1808. Balázsfalva.

PENTIKOSTARION. — A husvét és pünkösd közti 50 nap énekeskönyve.

Ívrétű 1 sztl. és 212 lapnyi vörös-fekete (40 soros, kéthasábos) nyomású, címlapszövege fametszetű rajzban; nyomtatott másodízben [szebeni 1805-iki kiadása után] a balázsfalvi szemináriumi nyomdában. 1808.

Bibliografia 746. száma, 534–535. l.

1808. Balázsfalva.

POLUSTAV. — Imakönyv.

Kis 8-rétű 2 sztl. és 683+4+12 lapnyi vörös-fekete (19 és 23 soros) nyomású; a nagyváradi püspöki könyvtárban; nyomtatott Bobb János fogarasi vladika jóváhagyásával Balázsfalván, 1808.

Keretes czimlapja és képei 1793-iki balázsfalvi kiadása szerint.

Bibliografia 747. száma, 535. l.

1808. Buda.

PSALTIREA. — Zsoltárkönyv.

8-rétű 8 sztl. és 224 lapnyi, rézmetszetű képpel (Binder sc.) Nyomatott Budán, a magyar egyetemi nyomda költségén, 1808. (Számmal.) Kötetlen 1 frt 30 kr.

Bibliografia 749. száma, 535. l.

1808. Buda.

HRONIKA | ROMĂNILOR | și | A MAI MULTOR NEAMURÎ. — Az oláhok és más népek története.

8-rétű 80 lapnyi, sok ezer szerzőből 34 év alatt merített adatokból írta dr. Sinkai György, a pesti kir. magyar egyetemi nyomda könyvrevizora; a megnevezett nyomda költségén nyomatni kezdetett 1808-ban. (Számmal; 41—80. lapja az 1809-re szóló naptár mellékleteként jutott forgalomba.)

Az oláhok történetének e legelső összefoglaló kézikönyve (vagy helyesebben krónikája) a Kr. u. 84. esztendővel kezdődik s itt még csak 264-ig terjed; de szerzője később befejezte és három kötetben egész 1739-ig felvitte.

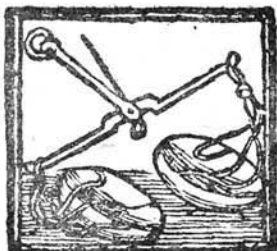
Bibliografia 751. száma, 536—537. l.

1808. Szeben.

SYNOPSIS | adecă | KUPRINDERE ÎN SCURT | acei vekî și acei noăo Scripturî | adecă a | BIBLIEÎ. — A régi és az új írás, vagyis a biblia rövid foglalatja.

Kis 8-rétű 1 sztl. és 167 lapnyi (csonka) új nyomata 1791-iki szebeni kiadásának; Bart János szebeni nyomdájában, 1808. (Számmal.)

Bibliografia 752. száma, 537. l.

Az ekképpen egyenkint ismertetett újabb hazai oláh művek tanúsága szintén nagyon érdekes. Ám ennek méltatásában el kell választanunk a könyvet az egyleveles, illetve hivatalos nyomtatványtól.

Könyvészetünk első három darabja: egy káté, naptár és ábéczés-könyv — 18 esztendei időközben — s Magyarország három különböző, egymástól távoleső vidékén látott napvilágot; de bár közszükséget pótolta, mindenik helyen hatás nélkül maradt. Eimaradottságából az oláhságot az unió által a görög-katholikus egyház emelte ki, hiszen papjaikon kívül a nép írni-olvasni nem tudott s hazánk minden oláhlakta vidékére illet az, a mit saját híveiről *Joánnovics* Vidák Vincze temesvári görög-keleti püspök mondott 1765-ben, hogy „olyan 80 esztendős öregek is vannak köztük, kik esketésen kívül soha templomba nem járnak és erkölcseikben hasonlók a vadállatokhoz“. E vadságról csakis az egyház és iskola szoktathatta le a népet, meg az, a mi e kettőnek eszköze volt: a nyomda. Ennek tudatára *Aaron* Péter Pál erdélyi görög-katholikus érsek (vladika) ébredt, midőn 1750 elején oláh nyomdát állít fel a balázsfalvi érseki udvarban, a szentháromsági monostor falai közt s megkezdí az oláh egyházi könyvek nyomtatását, a mire másfél évtized múlva egy második nyomdát is alapítanak. Munkájához minden mesterembert szívesen látott, a milyet éppen talált. Így dolgozik havasalföldi oláh és szebeni szász szedő mellett a magyarországi Becskerekí Mihály és Endrédi János, a ki az illusztrációkat metszi. *Aaron* püspök nyomában haladnak utódai is: *Maer*, *Bobb* és a többiek. De kedvez nekik a felvilágosodás kora s főleg II. József iskolaügyi rendelete is, melynek következtében Balázsfalván 1782-ben felállították az első állami oláhnyelvű normális iskolát. Állami volt, mert az erdélyi főkormányshék fenhatósága alá tartozott és tanítóit is az nevezte ki. Így lett ez iskola első igazgatójává a Rómában tanult *Sinkai* György Gábor, a ki paptársa, szádi *Klain* Sámuel támogatásával rendkívüli irodalmi tevékenységet fejtett ki műveltségben elmaradt faja érdekében s ketten valósággal megteremtőivé váltak az oláh irodalomnak.

Hatásuk alatt a görög-keleti oláh egyház is társává szegődött ennek a kulturális mozgalomnak, székhelyén, Szebenben, noha ott eddig (1783.) mindössze egy ábéczés-könyv jelent meg. Helyzete előnyösebb is volt, mert nem kellett nyomdát állítania, mivel kettő is ajánlkozott s berendezkedett cyrill-betűkre. Eleinte *Hochmeister* Mártonnál nyomtatnak, de már 1789-ben *Barth* Péter kap az egyháztól könyvei nyomtatására kiváltságot, mely később fiára, Jánosra is átszállott. Ez időtől kezdve *Adámovics* Geraszim erdélyi görög-nemegyesült püspök fejt ki nagy buzgóságot az oláhság érdekében s mellette különösen *Eustatievics* Demeter, iskoláik igazgatója. Működésükkel aztán annyira felkeltették az olvasási kedvet, hogy nemcsak egyházi és iskolai könyveket nyomtatnak,

hanem világi, mulattató művek kiadásával is megpróbálkoznak. Kezdték (1794-ben) Nagy Sándor históriájával, a mit bölcsészeti példák gyűjteménye, meg Aesopus meséi követtek, majd az olasz népies könyvek egyik legkedveltebbje: Bertoldo és Bertoldino élete, hogy általa eljussanak (1801-ben) a magyar népies irodalom legkedvesebb művéhez, Árgirus királyfi történetéhez, melyet *Barac* János magyarból már versben fordított le. Példája hatott, mert a verses művet, mint az oláhoknál szokatlan műfajt megkedvelték és *Aaron* Vazul erdélyi verses könyveinek olyan keletje támad, hogy azokat még Oláhországban is keresik és árulják.

Az oláhság harmadik művelődési góczpontja Budán keletkezik, hol szintén állami intézmény: az egyetemi nyomda vállalja a világosság és tudás terjesztését. Keletkezésének már negyedik esztendejében kinyomatja (1780-ban) oláhu a kátét háromféle kiadásban magyar fonetikával; de ennek épp úgy nem volt hatása, mint az előzőleg (1769-ben) Kalo csán (szintén magyar helyesírással) nyomtatott oláh evangéliumnak; a miket a nép nem szeretett meg s nem is tudott olvasni, hiába kapott tanulására (1797-ben) abéczés-könyvet is. Ennek a hagyományos cyrilbetűvel nyomtatott könyv kellett s így jelennek meg ezidőtől kezdve mind sűrűbben e nyomda oláh termékei. Íróik délmagyarországi s főleg erdélyi emberek, kivált millersheimi Molnár János kolozsvári akadémiai tanár és szemorvos, a ki 1800-ban már világtörténetet adott ki. Mikor aztán az oláh tankönyvek és egyéb munkák gondozását a nyomda már nehezen győzte, felhívták 1804-ben Balázsfalváról Sinkait oláh korrektornak. Tudása, ízlése és kezenyoma meg is látszik az ezentűli kiadványokon. Így jelenik meg az egyház szolgálatára egy ívrétű 12 kötetes nagy Rituale, mely alig egy esztendő alatt készült el kétféle czímlappal: külön a hazai s külön az oláhországi oláhság számára. Sinkai mellé 1806-ban Klain is bekerül az egyetemi nyomdába „oláh cenzor és revizor“ czímmel s működését „Az oláhok története“ megindításával kezdte meg, melyet azonban — halálával — legelejétől (a 35-ik laptól) Sinkai folytatott, nem kényszerűségből, hanem saját vallomása szerint: 34 esztendei kutatása alapján.

Ekként a budai kir. egyetemi nyomda 1808 végéig 36 oláh nyelvű művet adott ki 47 kötetben s nagyobbára saját költségén,¹ a mivel rendkívüli módon terjesztette a műveltséget és vált az oláhság művelődésének fejlesztőjévé, mint egykor az erdélyi fejedelmek.

A budai egyetemi nyomdában jelentek meg egy más művelődési körnek, a bánáti oláhságnak szellemi termékei is, mivel annak sem száma,

¹ Hogy a m. kir. egyetemi nyomda termékeinek *Baloghy*-féle 1882-iki id. *Czímjegyzéke* mily hézagos és felületes, megítélhetjük abból is, hogy e 36 mű közül csupán ötöt ismer és sorol fel — hiányosan!

sem ereje nem volt akkora, hogy külön nyomdát állíthatott volna, a temesvári nyomda pedig (az 1765-iki könyv nyomatása után) úgylászik megszűnt s az 1771-ben keletkezett új nyomda meg ügyüket nem karolta fel.¹ Itt is az egyház áll a szellemi mozgalom élén, legalább erre vall az, hogy Jorgovics Pál (1799-ben) oláh nyelvészeti művét Joánnovics József karánsebesi püspöknek ajánlja. Mellette buzgólkodott faja érdekében: Ţichindeal Demeter kisbecskereki tanító, Obradovics Gergely, a bánáti katonai határőrvidéki iskolák igazgatója és Horga (Popovics) Miklós aradmegyei gör. kath. lelkész, néhány közhivatalnok és áldozatkész kereskedő támogatásával, kik a megjelent művek ajánlását készséggel elfogadták s nyomdaköltségüket is szívesen fizették.

E tevékenységével az oláhság hamar túlszárnyalta a többi hazai nemzetiségeket, mert míg pl. a budai egyetemi nyomdában az első oláh könyv 1780-ban jelenik meg, addig olasz nyelvű 1794-ben, szerb 1803-ban, görög csak 1825-ben, horvát 1827-ben, tót és rutén 1830-ban követte.²

A fentiekén kívül — egy pár váradi alkalmi nyomtatványt nem tekintve — 1805-ben egy új fókuszban: Brassóban is jelenik meg oláh könyv. Ez valamikor fontos helye, sőt bölcsője volt az oláh nyomtatásnak, de aztán lehanyaglott s most a szellemi mozgalmat megint két oláh kereskedő: a Bogics-testvérek indítják meg, a kik négy esztendő alatt a 7 brassói nyomtatvány közül hatot maguk pénzén adtak ki.

Nagy mértékben fejlesztették az erdélyi oláhság nyelvét azok a *hivatalos (normális) rendeletek* is, melyeket az erdélyi főkormányzók már 1744-től kezdve oláhhul is rendszeresen kinyomatott és szétküldött az országban. Ezeket t. i. a hatóságok kifüggesztették vagy felolvastatták a népnek s így nyelvük még azokra is ráragadt, a kik ritkán vagy éppen soha könyvet nem olvastak. Hatásuk pedig abban nyilvánult, hogy ez ezernyi példányban elterjedt hivatalos nyomtatványokat a gubernium külön oláh tanult tisztviselői fordították le, sokszor ugyanazok, kik a világi irodalmat is művelték. Hiszen láttuk, hogy olyan kiváló, tudós ember, mint Sinkai és Klain betűjavítók, csakhogy munkájukkal fajuknak használhassanak; Nagy Sándor históriáját pedig épp egy főkormányzókéki hivatalos fordító (translator) Jerkovics Demeter írja és adja ki.

Az erdélyi főkormányzóké négy nyelvű rendeleteinek oláh szövegét eleinte Kolozsvárt és Balázsfalván nyomatta s csak 1784-től kezdve rendszeresen székhelyén: Szebenben, a mikor az ottani két szász nyomdász cyrill-betűre is berendezkedett. Ez így tartott 1790 végéig, midőn a guber-

¹ Legalább oláh kiadványát ezidőből nem ismerjük.

² A m. kir. egyetemi nyomda id. Címjegyzékének adatai nyomán.

nium székét Kolozsvárra tevén át, dikaszteriális nyomtatója, Hochmeister Márton is áthurczolkodott műhelye egyrészével.¹ Ezentul most már Kolozsvártt nyomatták ezeket a hivatalos rendeleteket, egész 1794-ig, a mikor — a rendkívüli módon megszorodott hivatalos akták kiadását egy nyomda már nem győzvé — Barth Péter is kiváltságot kapott nyomtatásukra.²

Tartalmilag e rendeletek magyar szempontból is végtelenül érdekesek és külön tanulmányt érdemelnek, kivált II. József útasításai, melyek korát megelőző szabadelvűségét és páratlan nemes gondolkozásmódról tanuskodó szivjóságát hirdetik, mivel velök is a népet fölemelni és boldogítani igyekezett. Ámde méltatásuk feladatunk keretén kívül esik. Meg kell azonban állapodnunk egy másik tárgynál: a dáko-romanizmus eszméjénél, mely II. József alatt az oláhság minden góczpontjában feltűnik, a merre csak nyomdatermékük jelenik meg, erősen duzzasztván vele a faji önérzetet, melyet írók keltettek fel az oláh népben is. Sinkai adja ki 1780-ban, Bécsben és latinul — hogy minél többen értsék — az oláh, szerinte: a daco-román nyelv elemeiről szóló művét s ugyan-csak ő írja ki nyíltan 1783-ban megjelent kátéja címlapjára, hogy azt „az oláh nemzeti iskolák“ számára alkotta, a mit ezentul megtalálunk a budai egyetemi nyomdában *állami költségen* kiadott oláh könyveken is.³ Ez irány hatása alatt a kolozsvári *Molnár* János 1788-ban kiadja (Bécsben) az első oláh nyelvtant; egy másik erdélyi tanító *Tempé Radu* (1797-ben) pedig az oláh nyelvet tisztítja meg idegen elemeitől és olyan írásmódot ajánl, mely a latin-gyökű szavakat is latinosan írja. Példáját követte két évre reá az Erdélylyel határos Bánát írója: Jorgovics és 1804-ben Sinkai az oláh helynevek helyesírásáról írt kis művével, a mit aztán 1808-ban megindult nagy történeti munkájával, „Az oláhok krónikájá“-val széles körben vitt át a köztudatba, azzal is, hogy az oláhok római kontinuitását hirdetve, történelmüket a Kr. u. 84-ik esztendeig viszi vissza!

Ez rövid foglalatja munkánk adatainak, feltüntetni igyekezvén benne — lehetőleg a címlapok és bevezetések saját szavaival — mily hatások alatt fejlődött az oláh irodalom és nyomdászat 1808-ig. Jól érezzük vállalkozásunk hézagosságát, de *munkánk így is teljesebb* a Román

¹ Hochmeister naplóföljegyzése szerint a gubernium 1790 november 24-én hurczolkodott át Szebenből Kolozsvárra s vele ő maga is nyomda- és könyvkötő-felszerelésével és 6000 frt. értékű könyvraktárával 8 szekéren, iszonyú drága fuvarral, amennyiben egy-egy szekérnek 100 forintot fizetett; Hochmeister id. m. 53. l.

² Barth első ily kolozsvári nyomtatványa 1795-ből való, de kiváltságát 1794-ben kapta; Ferenczi Zoltán: A kolozsvári nyomdászat története (Kolozsvár, 1896) 104. l.

³ Egyébként a hazai német nyelvű iskolát is „Nationalschule“-nak nevezik; a m. kir. egyetemi nyomda id. Czimjegyzéke 171. l.

Akadémia Bibliografia-jánál. Ezért nemcsak annak, hanem hazai könyvészeti műveinknek is kiegészítőjévé válik; hézagaikat pótolja¹ és hibáikat javíttatja,² a bibliografus pepecselő és sokszor nehéz munkálkodása közben³ s hazánk egyik népfaja szellemi termékének leltárát nyújtva, egyúttal az egész hazai irodalmat szolgálja és bővíti új könyvekkel s adatokkal!

Dr. Veress Endre.

¹ Itt első sorban Szabó Károly és Petrik bibliografiájára, meg Szinnyei „Magyar írók élete és munkái“ cz. kézikönyvünkre gondolunk, melyekben igen kevés író szerepel azok közül, kiknek műveit részletesen méltattuk.

² Ilyen hiba — és sajnos helyrehozhatatlan — az, mely „Az Iparművészet könyve“ I. k. (Budapest, 1902.) 481/2. lapján található. E szerint 1552-ben Gyulafejérvárt nyomtatott oláh evangellumos könyv jelent volna meg s ebből mutatványokat is ad: 273. sz. rajzában (484. lapján) egyik kezdőbetűjét, 74. mellékletén pedig két vignettáját is; holott — ez a munka „melynek egyetlen példányát sikerült újabban a Nemzeti Múzeumnak megszerezni“ *nem is oláh*, hanem ó-szláv nyelvű és *nem is gyulafejérvári*, hanem a *szerbiai* Belgrad (nem az oláhul Belgradnak nevezett Gyulafejérvár) városában nyomtatott; a hol — miként ismertetésünkben kiténik — az oláh nyelvű Evangélium csak 1641-ben jelent meg.

³ Nehézséget okozott pl. az ó-szláv és görög terminológiájú egyházi művek czímeinek (pl. Akatist, Katavasier, Pentikostarion, Polustav, Strasznik) helyes fordítása, a mit aztán röviden vagy néha körülírva adtunk vissza!

